

2023:18

OJÄMNA INSATSER FÖR JÄMSTÄLLDHETEN

En lägesbild över de sex jämställdhetspolitiska målen och styrningen för att nå dit

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, november 2023

Rapport 2023:18

Dnr: ALLM 2022/382

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

info@jamstalldhetsmyndigheten.se

INNEHÅLL

FÖRORD	4
SAMMANFATTNING	5
INLEDNING	6
JÄMSTÄLLDHETEN HAR GÅTT FRAMÅT, MEN INOM FLERA OMRÅDEN HAR DET STÅTT STILL	7
DELMÅL 1: Utvecklingen mot en mer jämställd representation har stannat av	9
Sverige har sjunkit på den internationella rankingen	9
DELMÅL 2: Kvinnor och mäns ekonomiska situation skiljer sig fortfarande åt	13
Kvinnor har fortsatt ett mindre ekonomiskt handlingsutrymme än män	13
DELMÅL 3: Könsskillnaderna i skolan består	17
Något mindre könsskillnader i flickor och pojkars studieresultat	17
DELMÅL 4: Fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet har stagnerat	21
Långt ifrån alla föräldrapar väljer att dela jämställt på föräldraledigheten	21
DELMÅL 5: Kvinnors och mäns hälsoutmaningar ser olika ut	25
Kvinnor har lägre självskattad hälsa än män	25
DELMÅL 6: Kvinnor och män utsätts för olika typer av våld	29
Mörkertalet gör det svårt att mäta våldsutsatthet	29
JÄMSTÄLLDHETSPOLITIKENS FORM OCH STYRNING	32
Jämställdhetspolitiken styrs av mål	33
Jämställdhetsintegrering är regeringens primära strategi	33
Regeringen styr även med särskilda jämställdhetspolitiska åtgärder	36
De jämställdhetspolitiska delmålen behöver konkretiseras	38
I FOKUS FÖR JÄMSTÄLLDHETSPOLITIKEN	39
Jämställdhetspolitiken har fokuserat på att mäns våld mot kvinnor ska upphöra	40
Satsningarna på jämställd hälsa visar att politiska åtgärder ger resultat	42
JÄMSTÄLLDHET KRÄVER POLITISKA ÅTGÄRDER	43
Det behövs ett nytt fokus på jämställd makt och inflytande	44
Utbildningssystemet och arbetsmarknaden är fortfarande könssegregerad	45
Det obetalda omsorgsarbetet ökar när den betalda omsorgen minskar	47
SLUTSATSER	49
Vi är inte framme vid målet	49
Myndigheter efterfrågar en tydligare styrning av jämställdhetspolitiken	50
Det krävs aktiv politik för ökad jämställdhet	50
ENGLISH SUMMARY	51
REFERENSER	52
APPENDIX	57

FÖRORD

I många avseenden har utvecklingen mot ökad jämställdhet i Sverige stagnerat. I drygt två decennier har kvinnors disponibla inkomst varit omkring 20 procent lägre än mäns. Under de senaste 25 åren har kvinnors representation i landets 290 kommuner varit runt 40 procent av de förtroendevalda och kvinnor tar fortsatt ut 70 procent av nettodagarna med föräldrapenning. Inom många av dessa områden har det också saknats politiska åtgärder som motsvarar jämställdhetsproblemens omfattning.

Under åren 2017–2022, den period som rapporten undersöker, har regeringen beslutat om en rad åtgärder för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och för att förbättra kvinnors hälsa. Dessa har också gett resultat, vilket visar att politiska åtgärder kan föra jämställdheten framåt. Motsvarande satsningar behövs inom övriga delar av området, liksom etappmål, så att de jämställdhetspolitiska målen kan nås.

Sedan Jämställdhetsmyndigheten inrättades 2018 har vi genomfört fördjupade uppföljningar av samtliga sex jämställdhetspolitiska delmål. Denna rapport är den sista delen i Jämställdhetsmyndighetens uppföljningssystem. Rapporten är en sammanställning och en helhetsbedömning av centrala och återkommande slutsatser i de analyser och uppföljningar som myndigheten genomfört. Vår förhoppning är att rapporten ska ge beslutsfattare ett underlag för att öka takten i jämställdhetsarbetet, så att Sveriges samlade politik leder till ökad jämställdhet.

Lena Ag
Generaldirektör, Jämställdhetsmyndigheten
November 2023

SAMMANFATTNING

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att följa och analysera utvecklingen mot de jämställdhetspolitiska målen. Denna rapport beskriver och analyserar utvecklingen mot de jämställdhetspolitiska målen och utfallet av styrningen av jämställdhetspolitiken under perioden 2017 – 2022. Rapporten sammanställer och gör en helhetsbedömning av centrala och återkommande slutsatser i myndighetens rapporter och uppföljningar av den aktuella perioden. Syftet med rapporten är att ge riksdag och regering ett underlag för en utvecklad styrning mot det jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Utvecklingen mot jämställdhet har stått still

De jämställdhetspolitiska delmålen har ännu inte nåtts. Det har skett en förbättring inom vissa områden, men i många avseenden har utvecklingen mot ökad jämställdhet stått still. Den positiva utvecklingen syns inom de områden som har varit i fokus för jämställdhetspolitikens inriktning, arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor samt satsningar på kvinnors hälsa. Inom större delar av politikområdet syns dock en stagnation i utvecklingen mot jämställdhet.

De jämställdhetspolitiska delmålen behöver konkretiseras

De sex jämställdhetspolitiska delmålen är ambitiösa och centrala för organiseringen av jämställdhetspolitiken, men Jämställdhetsmyndigheten bedömer att det finns ett behov av att konkretisera hur målen ska uppnås. I regeringens skrivelse Makt mål och myndighet (Skr. 2016/17:10) framgår det att de jämställdhetspolitiska målen ska konkretiseras i separata strategier och åtgärdsprogram. Idag är en strategi bara framtagen för delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, i form av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Det finns ett behov av att ta fram strategier, etappmål eller handlingsplaner som på motsvarande sätt konkretiserar arbetet med de övriga fem delmålen. Det finns ett särskilt behov av att beskriva *vilka problem* som ska åtgärdas, *hur* problemen ska hanteras och av vem samt vad som ska *prioriteras*.

Jämställdhetsintegrering behöver kompletteras med politiska åtgärder

Jämställdhetsintegrering, i kombination med särskilda jämställdhetspolitiska åtgärder, är regeringens huvudsakliga strategi för att nå de jämställdhetspolitiska målen. Strategin innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska finnas med i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg i beslutsprocessen. Flertalet utredningar visar att jämställdhetsintegrering främst sker i de statliga myndigheternas arbete, snarare än i politiken. Myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering under perioden har bidragit till mer jämställda villkor mellan kvinnor och män. Samtidigt finns det en rad beslut som bara den politiska nivån har mandat att fatta. Till exempel är det bara politiken som har möjlighet att ändra de system som myndigheterna förvaltar. Det finns därför ett behov av att komplettera myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering med politiska åtgärder.

INLEDNING

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Målsättningen är antagen med bred enighet av Sveriges riksdag och en klar majoritet av befolkningen tycker att jämställdhet mellan kvinnor och män är en viktig fråga för samhället. Sverige har under lång tid rankats högt i internationella jämförelser avseende jämställdhet. Trots det är det bara 12 procent av kvinnorna och 31 procent av männen i Sveriges befolkning som i hög grad tycker att vi lever i ett jämställt samhälle.¹

Denna rapport ska ge riksdag och regering ett underlag för en utvecklad styrning mot det jämställdhetspolitiska målet. Rapporten omfattar perioden 2017 fram till valet 2022 och täcker på så sätt perioden efter regeringens senaste jämställdhetspolitiska skrivelse, Makt, mål och myndighet (Skr. 2016/17:10) som publicerades 2017. Rapporten ger en övergripande bild av hur utvecklingen mot det övergripande jämställdhetspolitiska målet och de sex jämställdhetspolitiska delmålen har sett ut sedan 2017. Den beskriver hur jämställdhetspolitiken har styrts och vad som har prioriterats inom jämställdhetspolitiken. Rapporten identifierar och beskriver också framtida behov.

Jämställdhetsmyndigheten drar primärt tre slutsatser. Det jämställdhetspolitiska målet har ännu inte uppfyllts. Det har skett en viss utveckling under perioden, särskilt inom området jämställd hälsa och arbetet med att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Inom delar av politikområdet syns dock en stagnation i utvecklingen mot jämställdhet. Till exempel har kvinnors representation i landets 290 kommuner sammantaget varit runt 40 procent av de förtroendevalda under de senaste 25 åren. I drygt två decennier har kvinnors disponibla inkomst varit omkring 20 procent lägre än mäns och kvinnor har fortsatt att ta ut 70 procent av nettodagarna med föräldrapenning. Den andra slutsatsen är att det finns ett behov av att konkretisera de jämställdhetspolitiska målen med hjälp av strategier, etappmål eller handlingsplaner. Det behövs tydlighet gällande vad som ska åtgärdas, vad som är prioriterat och vem som ska agera för att de ska kunna bistå regeringen i arbetet med att nå delmålen. Avslutningsvis drar myndigheten slutsatsen att det behövs politiska åtgärder som kompletterar myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering för att bryta stagnationen och nå de jämställdhetspolitiska målen.

Ojämna insatser för jämställdheten - En lägesbild över de sex jämställdhetspolitiska målen och styrningen för att nå dit är en del av myndighetens instruktionsgivna uppdrag att följa och analysera jämställdhetspolitikens möjligheter att styra mot de sex jämställdhetspolitiska delmålen på ett långsiktigt hållbart sätt. Rapporten är det sista steget i Jämställdhetsmyndighetens uppföljningssystem och är en syntes av myndighetens så kallade fördjupade uppföljningar och resultatrapporter som tas fram varje år. Det innebär att rapporten sammanställer och gör en helhetsbedömning av centrala och återkommande slutsatser i de analyser och uppföljningar av jämställdhetspolitiken, under den aktuella perioden, som myndigheten genomfört. Underlaget till rapporten spänner över samtliga delmål och över en längre period vilket gör det möjligt att dra slutsatser om utvecklingen inom hela det jämställdhetspolitiska området. Analysen är avgränsad till nationell styrning och statlig förvaltning.*

*Under perioden arbetade regeringen med en feministisk utrikespolitik men det faller utanför rapportens omfattning. Vi hänvisar i stället till Expertrådet för biståndsanalys rapport: Towns, A., Bjarnegård, E., Jezierska, K (2023). "More Than a Label, Less Than a Revolution: Sweden's Feminist Foreign Policy" för vidare läsning.

Läsanvisningar

Kap 1. Jämställdheten har gått framåt, men inom flera områden har det stått still

I rapportens första kapitel presenteras en lägesbild av utvecklingen inom de sex jämställdhetspolitiska delmålen.

Kap 2. Jämställdhetspolitikens form och styrning

I kapitel två analyseras regeringens val av styrmedel för att nå de jämställdhetspolitiska målen.

Kap 3. I fokus för jämställdhetspolitiken

Det tredje kapitlet presenteras vad som varit jämställdhetspolitikens inriktning och fokus under perioden.

Kap 4. Jämställdheten kräver politiska åtgärder

I rapportens fjärde och sista kapitel beskrivs tre områden i särskilt behov av politiska åtgärder.

¹ Jämställdhetsmyndigheten (2021a); Jämställdhetsmyndigheten (2022a).

JÄMSTÄLLDHETEN HAR GÅTT FRAMÅT, MEN INOM FLERA OMRÅDEN HAR DET STÅTT STILL

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det finns också sex jämställdhetspolitiska delmål:

- 1 En jämn fördelning av makt och inflytande.** Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.
- 2 Ekonomisk jämställdhet.** Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- 3 Jämställd utbildning.** Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
- 4 Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.** Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- 5 Jämställd hälsa.** Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
- 6 Mäns våld mot kvinnor ska upphöra.** Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Delmålen ska bidra till att det övergripande målet nås och vägleda arbetet med jämställdhetspolitiken. Hur ser situationen ut inom dessa områden? Detta kapitel ger en kort lägesbild över respektive delmål.*

Fakta

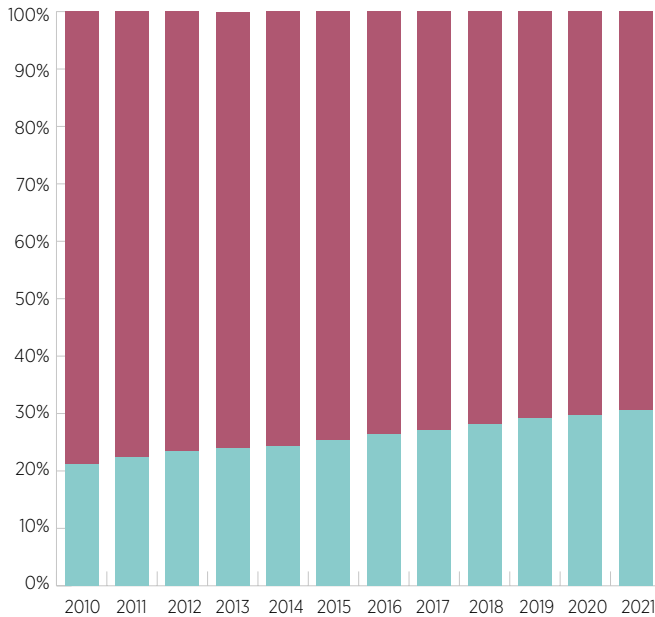
Sedan lång tid tillbaka finns en ofta förekommande definition av jämn könsfördelning som innebär att andelen kvinnor respektive män i en grupp är 40 – 60 procent eller jämnare.² Detta är utgångspunkten för redovisningen av delmålen. Är det över 60 procent av det ena könet i en grupp talar vi om detta som under- och överrepresentation eller att det ena könet dominerar.

*För en mer fördjupad bild av respektive delmål hänvisar vi till Jämställdhetsmyndighetens fördjupade uppföljningar som anges i slutet av varje lägesbild.

² Regeringens proposition 1987/88:105.

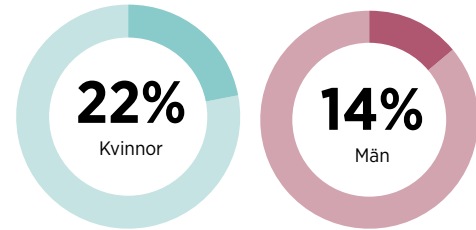
Professorer vid universitet och högskolor. Könsfördelning i procent efter år och kön

Figur 1. Källa: SCB.

Andel av samtliga förtroendevalda kvinnor respektive män år 2022 som undvikit att engagera sig eller uttala sig i en specifik fråga på grund av utsatthet eller oro

Källa: Brottsförebyggande rådet

76%

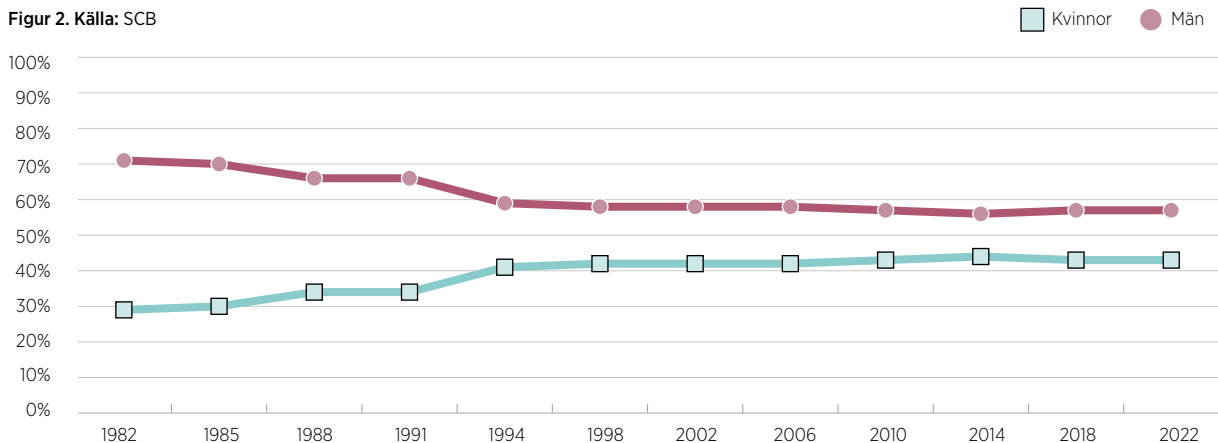
Bland styrelseledamöter i aktiebolag var 76 procent män och 24 procent kvinnor.

68%

av landets 240 kommunstyrelseordföranden är 68 procent män och 32 procent är kvinnor.

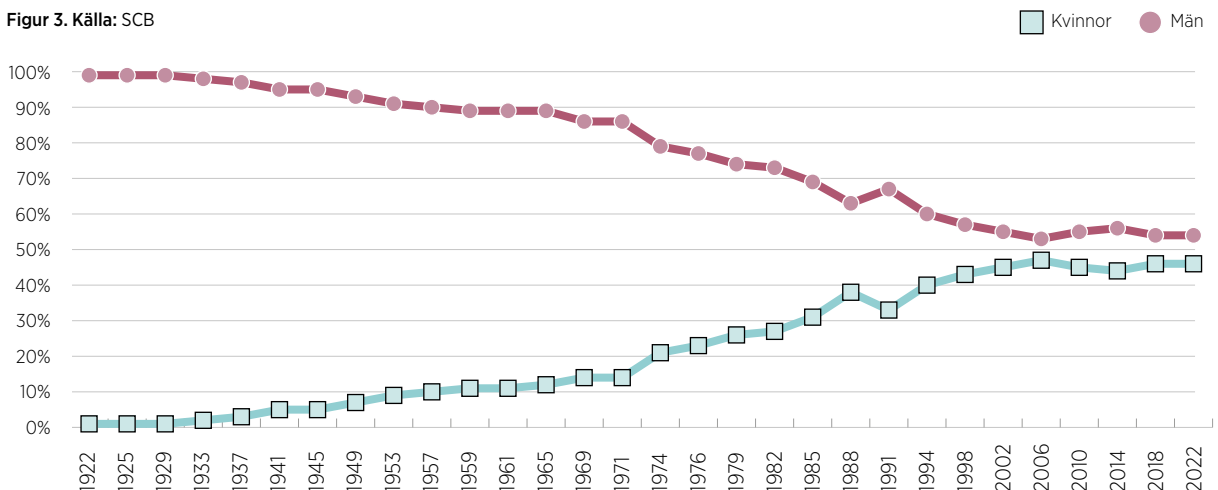
Kommunfullmäktiges sammansättning efter val. Könsfördelning i procent efter kön och år

Figur 2. Källa: SCB

Riksdagens sammansättning efter val. Könsfördelning i procent efter kön och år

Figur 3. Källa: SCB

UTVECKLINGEN MOT EN MER JÄMSTÄLLD REPRESENTATION HAR STANNAT AV

De senaste 25 åren har kvinnors representation i landets 290 kommuner sammantaget legat runt 40 procent av de förtroendevalda. Efter valet 2018 respektive 2022 var 43 procent av landets kommunfullmäktigeledamöter kvinnor och 57 procent män (se figur 2).³ Det finns dock stora variationer runt om i landet.

”Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet i samhällets alla sektorer.”

Sverige har sjunkit på den internationella rankingen

Efter valet 2022 utgjorde män 60 procent eller mer av de förtroendevalda i en tredjedel av kommunfullmäktige (97 kommuner). I en kommun, Lekeberg, utgjorde kvinnor mer än 60 procent av de förtroendevalda ledamöterna efter valet. I landets 21 regionfullmäktige utgjorde kvinnor 49 procent av de förtroendevalda efter valet 2018 och 2022.⁴

Efter valet 2018 och 2022 var andelen kvinnor i Sveriges riksdag 46 procent. Det motsvarar 161 kvinnliga ledamöter och 188 manliga. Det var en ökning jämfört med de två föregående riksdagsvalen, men når inte upp till toppnoteringen 2006 som var på 47 procent kvinnor (se figur 3).⁵ Ur ett internationellt perspektiv har Sverige en fortsatt hög representation av kvinnor i riksdagen. Samtidigt har Sverige sjunkit

³ Jämställdhetsmyndigheten (2021a); SCB (2023-02-27a).

⁴ SCB (2023-02-27a).

⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2021a); SCB (2023-02-27a).

”Sverige har ännu inte haft en kvinnlig statsminister som tillträtt posten efter ett allmänt val.”

i den internationella rankingen. 1994 hade Sverige högst representation av kvinnor i riksdagen i världen, då med över 40 procent. Efter valet 2022 placerades Sverige på delad tionde plats med Andorra.⁶

Politiken är könssegregerad

Politiken har fortsatt att präglas av vertikal könssegregering, vilket innebär att män är överrepresenterade på höga positioner. Likaså finns det bestående mönster av horisontell könssegregering vilket innebär att kvinnor och män dominerar inom olika sektorer och politikområden.

Kommunstyrelsens ordförande, den högsta politiska posten inom kommunerna, har fortsatt domineras av män. Efter valet 2018 och 2022 var 68 procent av landets 240 kommunstyrelseordföranden män och 32 procent kvinnor.⁷ Antalet kvinnor på regionernas högsta politiska post, regionstyrelsens ordförande, var år 2019* 7 av 21. Regeringens högsta post, statsministerämbetet, har innehaft av en kvinna. Den 30:e november 2021 fick Sverige sin första kvinnliga statsminister, Magdalena Andersson (S). Detta kan jämföras med Norge som fick sin första kvinnliga statsminister år 1981, Finland år 2003, Island år 2009 och Danmark år 2011.⁸ Magdalena Andersson tillträdde posten som statsminister efter att ha blivit vald till partiledare för Socialdemokraterna. Sverige har ännu inte haft en kvinnlig statsminister som tillträtt posten efter ett allmänt val.

I det politiska arbetet har kvinnor företrädesvis varit representerade inom vård, omsorg, utbildning och kultur. Män har dominerat områden som rör ekonomi, teknik och försvar.⁹ Detta mönster har delvis bestått under perioden. Till exempel utgjorde kvinnor år 2019* 58 procent av ledamöterna i landets kommunala vård- och omsorgsnämnder medan män utgjorde strax över 71 procent av ledamöterna i landets teknik-, miljö-, trafik- och fastighetsnämnder.¹⁰ I riksdagen var det däremot en relativt god balans mellan könen i de flesta utskott. 4 av riksdagens 15 utskott dominerades av ett kön (över 60 procent könsdominans). I bostads- och civilutskottet samt finans-, och utrikesutskottet av över 60 procent män. I miljö- och jordbruksutskottet var över 60 procent kvinnor.¹¹

*SCB:s senaste mät punkt.

⁶ IPU Parline (2022-12-01).

⁷ SCB (2023-02-27b).

⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2021a).

⁹ Jämställdhetsmyndigheten (2019a); Regeringens skrivelse (Skr.) 2016/17:10.

¹⁰ SCB. Jämställdhetsstatistik. Förtroendeuppdrag i kommuner och regioner efter facknämnd 2019.

¹¹ SCB. Jämställdhetsstatistik. Ledamöter i riksdagens utskott 2022.

”Inom universitet och högskolor är det fortsatt stor mansdominans

i den akademiska toppen, men kvinnors andel har ökat de senaste åren.”

Män är fortsatt överrepresenterade på ledande positioner

Kvinnor är fortsatt underrepresenterade på ledande positioner i näringslivet och akademien, vilket påpekats av CEDAW-kommitténs senaste granskning av hur Sverige lever upp till FN:s kvinnokonvention.¹² 2020* var 9 av 10 styrelseordförande i börsnoterade bolag män. Bland styrelseledamöterna var 36 procent kvinnor och 64 procent män.¹³ I aktiebolag var 83 procent av styrelseordföranden män och 17 procent kvinnor. Bland styrelseledamöter i aktiebolag var 76 procent män och 24 procent kvinnor.¹⁴ Inom universitet och högskolor är det fortsatt stor mansdominans i den akademiska toppen, men kvinnors andel har ökat de senaste åren. År 2017 var drygt 27 procent av alla landets professorer kvinnor vilket ökade till knappt 31 procent år 2021 (se figur 1).¹⁵

Hot, hat och trakasserier drabbar kvinnor och män på olika sätt

Hot, hat och trakasserier är ett allvarligt och ökande problem i den svenska demokratin. Sociala medier är idag den arena där flest kränkningar mot politiker sker. Hot, trakasserier och våld får allvarliga konsekvenser om förtroendevalda politiker väljer att dra sig undan offentligheten och det politiska samtalet eller avstår från att driva vissa typer av politiska frågor. Forskning som undersökt våldets frekvens visar att kvinnor på höga politiska positioner och kvinnor med etnisk minoritetsbakgrund är mest utsatta. Bland förtroendevalda på samtliga politiska nivåer i Sverige anger 33 procent av kvinnor med utländsk bakgrund att de utsatts, vilket är två procentenheter högre än för kvinnor med svensk bakgrund.¹⁶ Det nätbaserade våldet som riktas mot kvinnor tar en delvis annan form än det som riktas mot män. Kvinnor får ta emot mer personliga kränkningar som handlar om deras kön, sexualitet eller deras utseende och som ifrågasätter deras kompetens som politiker. Män blir snarare utsatta och ifrågasatta för sin politik. Bland politiskt aktiva kvinnor och män som blir utsatta för trakasserier är det vanligare att kvinnor, i synnerhet yngre kvinnor, är benägna att lämna sina politiska uppdrag än vad det är för män.¹⁷

Unga kvinnor och mäns inställning till jämställdhet skiljer sig åt

Jämställdhetsmyndighetens enkätundersökning, Jämställdhetsundersökningen, visar att unga kvinnor har en mer positiv syn på kvinnor som chefer och politiska ledare än vad unga män har. Unga män tar mindre avstånd än unga kvinnor från påståenden som rör att män är bättre politiska ledare och chefer.¹⁸ Forskning bekräftar att det finns stora skillnader mellan unga kvinnors och mäns inställning till jämställdhet. I en studie som jämför attityder till jämställdhet i 27 EU-länder visar forskarna att unga män (18–29 år) är den grupp som i störst utsträckning instämmer i påståendet att kvinnors ökade rättigheter hotar mäns möjligheter. Detta gäller särskilt unga män som dels bor på platser där arbetslösheten ökat de senaste åren dels hyser en misstro mot offentliga institutioner.¹⁹

*SCB:s senaste mätpunkt.

Läs mer: Jämställdhetsmyndigheten (2021a). [Ett sekel av rösträtt och valbarhet](#). En uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet en jämn fördelning av makt och inflytande. Rapport 2021:1.

¹² Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW) (2021).

¹³ SCB. Jämställdhetsstatistik. Styrelser och ledning i börsföretag 2020.

¹⁴ SCB. Jämställdhetsstatistik. Styrelsemedlemmar efter funktion i aktiebolag 2020.

¹⁵ SCB. Jämställdhetsstatistik. Forskande och undervisande personal efter anställningskategori 2017–2022.

¹⁶ Brottsförebyggande rådet. Politikernas trygghetsundersökning.

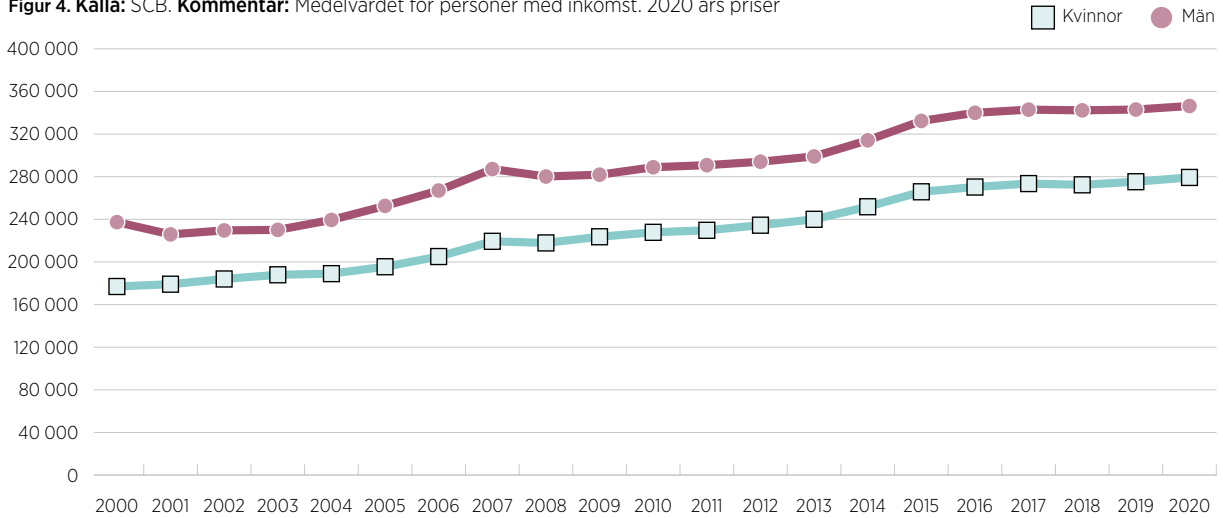
¹⁷ Jämställdhetsmyndigheten (2023a).

¹⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2021a).

¹⁹ Off, Charon & Alexander (2022).

Kvinnors respektive mäns inkomst, medelvärde i kronor

Figur 4. Källa: SCB. Kommentar: Medelvärdet för personer med inkomst. 2020 års priser

69%

År 2022 var 69 procent av alla som arbetade deltid kvinnor.

6,3 miljoner kronor

Skillnaderna i disponibel inkomst under en livstid.

30%

I åldersgruppen 65 år och äldre är kvinnors disponibla inkomst 30 procent lägre än mäns.

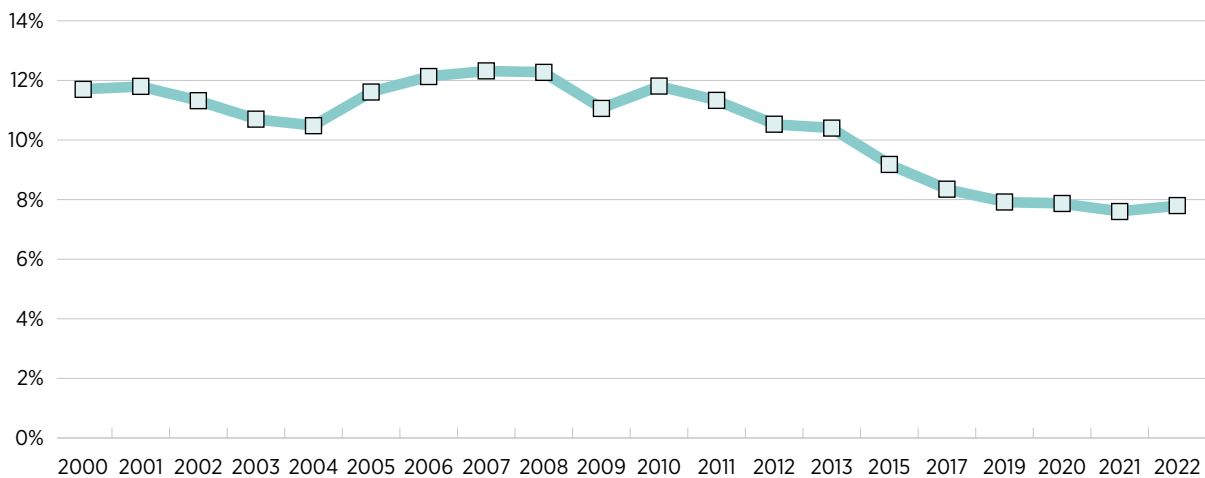
83 100 kronor

Skillnad i kapitalinkomster mellan kvinnor och män, 2021 års mätning.

52%

2021 uppgick kvinnors genomsnittliga tjänstepensioner till 52 procent av mäns tjänstepensioner.

Skillnad i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män (15-74 år)

Figur 5. Källa: EIGE. Kommentar: Grafen visar sysselsättningsgrad i heltidsekvivalenter fördelat på kön, egen beräkning.

KVINNOR OCH MÄNS EKONOMISKA SITUATION SKILJER SIG FORTFARANDE ÅT

I drygt två decennier har kvinnors disponibla inkomst varit omkring 20 procent lägre än mäns (se figur 4).²⁰ År 2021 ökade de genomsnittliga inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män. Ökningen uppgick till 11 300 kronor och inkomstgapet landade därmed på omkring 80 000 kronor år 2021.

”Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut”

Kvinnor har fortsatt ett mindre ekonomiskt handlingsutrymme än män

En förklaring till att inkomstskillnaderna ökade mellan kvinnor och män 2021 var att kapitalinkomsterna ökade under perioden och män äger mer kapital än kvinnor. I den senaste mätningen 2021 uppgick kvinnors andel av mäns kapitalvinster till 79 procent. Kvinnors andel av mäns inkomst från ränta och utdelning har länge legat runt 29 procent.²¹

Skillnader i den disponibla inkomsten mellan kvinnor och män under arbetslivet bidrar till könsskillnader i pensioner.²² År 2021 var skillnaderna mellan kvinnor och mäns genomsnittliga pensioner 27 procent. Sverige har störst pensionsskillnader mellan kvinnor och män i Norden. Island har minst skillnad på fem procent, följt av Danmark på åtta procent. Den stora könsskillnaden i tjänstepensioner är utmärkande för det svenska pensionssystemet. Skillnaden mellan kvinnor och mäns tjänstepensioner är mer än dubbelt så stor

²⁰ Jämställdhetsmyndigheten (2022b).

²¹ SCB. Inkomst- och taxeringsregistret (IoT). Egna beräkningar.

²² SOU 2022:4.

”Sverige har störst pensionsskillnader mellan kvinnor och män i Norden.”

som könsskillnaden i den allmänna pensionen.²³ År 2021 uppgick kvinnors genomsnittliga tjänstepensioner till 52 procent av mäns. Inkomstskillnaderna mellan äldre kvinnor och män är också större än mellan yngre kvinnor och män. I åldersgruppen 65 år och äldre är kvinnors disponibla inkomst 30 procent lägre än mäns. Precis som inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män i stort, har även denna siffra varit oförändrad de senaste 20 åren.²⁴ Skillnaderna i disponibel inkomst mellan kvinnor och män summeras under en livstid till omkring 6,3 miljoner kronor.²⁵

Löneskillnaden mellan kvinnor och män är mindre än skillnaden i disponibel inkomst. Under perioden 2017–2022 har löneskillnaden mellan kvinnor och män legat stilla på ungefär 10 procent. Då är kvinnor och mäns löner uppräknade till heltidslöner och tar inte hänsyn till att fler kvinnor än män arbetar deltid.²⁶

Det finns variationer inom grupperna kvinnor och män. Ålder, förekomsten av barn och om personen är inrikes respektive utrikes född är faktorer som påverkar ekonomin. Exempelvis har utrikes födda kvinnor betydligt lägre inkomster än både inrikes födda kvinnor och motsvarande grupper män.²⁷ Utrikes födda kvinnor och män står oftare utanför arbetsmarknaden eller är oftare arbetslösa än inrikes födda. Det är även vanligare att utrikes födda är tidsbegränsat anställda än vad det är för inrikes födda. Det finns ingen skillnad mellan inrikes och utrikes födda kvinnor vad gäller deltidsarbete. För inrikes födda kvinnor har antalet som arbetar på deltid minskat något de senaste åren, men för utrikes födda ökar antalet personer som arbetar deltid.²⁸

Könssegregeringen får konsekvenser för kvinnor och mäns ekonomi

Inkomstskillnaden mellan kvinnor och män beror till stor del på att kvinnor och män arbetar inom olika yrken där arbetsvillkoren gällande till exempel lön och arbetsmiljö ser olika ut. De flesta på arbetsmarknaden jobbar idag inom ett yrke som domineras av det egna könet. 67 procent av kvinnorna arbetar i kvinno-dominerade yrken och 64 procent av männen arbetar inom mansdominerade yrken.²⁹ Enligt SCB:s senaste

²³ Nordiska ministerrådet. (2023).

²⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2023b); Jämställdhetsmyndigheten (2022b); Medlingsinstitutet (2023).

²⁵ SOU 2022:4.

²⁶ Medlingsinstitutet (2022); Jämställdhetsmyndigheten (2022b).

²⁷ Jämställdhetsmyndigheten (2022b).

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

arbetskraftsundersökningar är drygt 60 procent av de anställda i privat sektor män. Samtidigt är välfärdstyrken fortsatt starkt kvinnodominerade sektorerna. I kommunerna är drygt 73 procent av de anställda kvinnor.

Att arbetsmarknaden är könssegregerad får konsekvenser för kvinnors respektive mäns ekonomi eftersom villkoren inom de olika sektorer skiljer sig åt. Lönerna är lägre inom kvinnodominerade yrken jämfört med motsvarande mansdominerade yrken med samma kvalifikationsnivå. Det skiljer exempelvis 10 000 kronor i genomsnittlig månadslön mellan den kvinnodominerade yrkesgruppen grundutbildade sjuksköterskor och den mansdominerade yrkesgruppen mjukvaru- och systemutvecklare. Även sjukskrivningar är vanligare inom kvinnodominerade yrken jämfört med mansdominerade vilket är en indikation på sämre arbetsmiljö. Enligt Försäkringskassan finns flest startade sjukfall bland undersköterskor följt av förskollärare och barnskötare.³⁰

Kvinnor är mer frånvarande från arbetsmarknaden

Frånvaro från arbetsmarknaden är generellt sett en orsak till ekonomisk ojämställdhet mellan könen. Sjukskrivningar är, som tidigare nämnts, vanligare inom kvinnodominerade yrken och kvinnor är mer sjukskrivna än män sett till hela arbetsmarknaden. Framför allt är kvinnor överrepresenterade inom gruppen med långa sjukskrivningstider. År 2022 var exempelvis 57 procent kvinnor bland de personer som fick sjuk- och aktivitetsersättning. Utöver sjukskrivningar är deltidarbete och föräldraledighet orsaker till frånvaro från arbetsmarknaden där kvinnor är överrepresenterade. Kvinnor har alltid arbetat mer deltid än män, så även under denna period. År 2022 var 69 procent av alla som arbetade deltid kvinnor.³¹ Kvinnor är även mer frånvarande från arbetsmarknaden med anledning av föräldraledighet än män.³² Skillnaden mellan kvinnor och mäns sysselsättningsgrad har minskat över tid men har varit stabil på runt åtta procent under perioden 2017-2022 (se figur 5). Då är kvinnor och mäns sysselsättning uppräknad till heltid.

Skatte- och transfereringssystemen påverkar kvinnor och mäns ekonomi på olika sätt

Skillnaderna mellan kvinnor och mäns inkomster och livssituation innebär att även skatte- och transfereringssystemen påverkar kvinnor och mäns ekonomi på olika sätt. Kommissionen för jämställda livsinkomster och Jämställdhetsmyndighetens tidigare rapporter pekar exempelvis på att kvinnor missgynnats av att skatten på kapital och näringsinkomster minskat mer än vad skatten på arbetsinkomster har gjort över tid. Män har i genomsnitt högre kapitalinkomster och inkomster från näringsverksamhet jämfört med kvinnor. Det har inneburit att män har gynnats mer än kvinnor när skattesatserna för dessa inkomstslag har sänkts mer jämfört med de för arbetsinkomster. Även jobbskatteavdragen har bidragit till ökade inkomstskillnader mellan kvinnor och män. Sjukpenning, arbetslöshetsersättning och föräldrapenning är inkomster som beskattas högre än andra inkomster på samma nivå. Det drabbar kvinnor i större utsträckning än män, inte minst eftersom kvinnor tar ut majoriteten av föräldrapenningen. Vidare har inkomster från både arbete och kapital ökat snabbare än transfereringar vilket har lett till att transfereringssystemens omfördelningseffekt har minskat under senare år.³³

*SCB:s senaste mät punkt.

Läs mer: Jämställdhetsmyndigheten (2022b). [Ekonomisk jämställdhet](#). En uppföljning av senare års utveckling av det jämställdhetspolitiska delmålet. Rapport 2022:2.

³⁰ Jämställdhetsmyndigheten (2023b); Jämställdhetsmyndigheten (2023c).

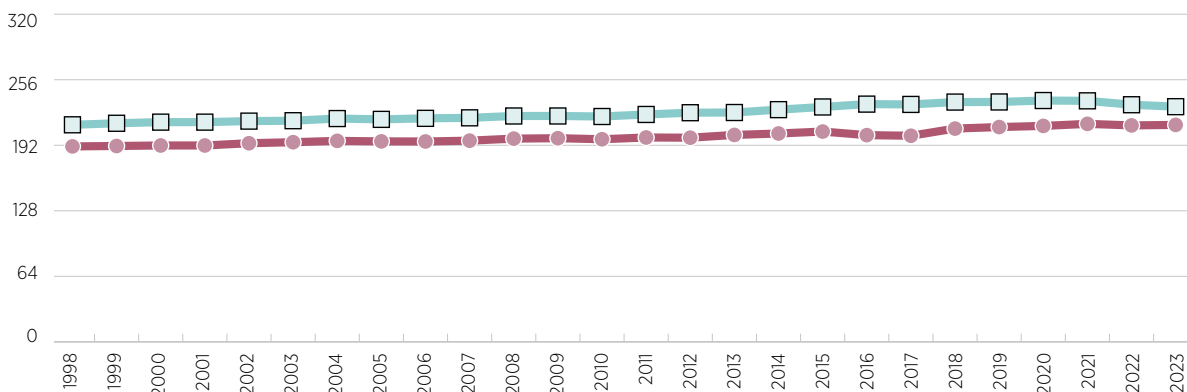
³¹ SCB. Arbetskraftsundersökningar (AKU). Sysselsatta 20–64 år efter ålder och heltid och deltid 2022.

³² Jämställdhetsmyndigheten (2022b).

³³ Jämställdhetsmyndigheten (2023d); SOU 2022:4.

Flickor respektive pojkars meritvärde i medeltal för elever som avslutat årskurs 9

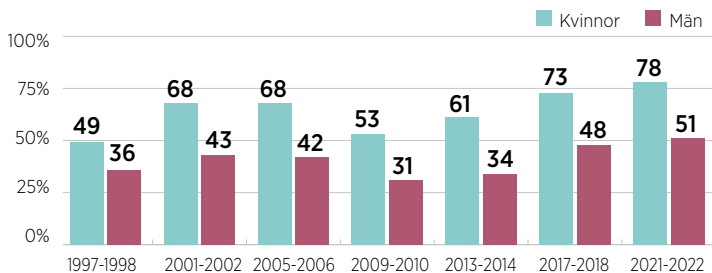
Flickor Pojkar

Figur 6. Källa: Skolverket

Kommentar: Tabellen omfattar elever som avslutat åk 9 som fått eller skulle ha fått betyg enligt det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet. Meritvärde inkluderar här summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg. Det möjliga maxvärdet är 320 poäng.

Elever som känner sig ganska eller mycket stressade av skolarbetet 1997–2022 efter kön och ålder

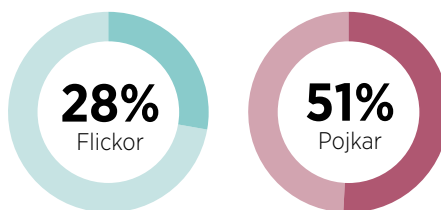

Figur 7. Källa: Folkhälsomyndigheten

Känner du dig trygg i skolan?

Skolenkäten 2023. Andel i årskurs 8 som svarar "Helt och hållet"

Källa: Skolinspektionen

64%

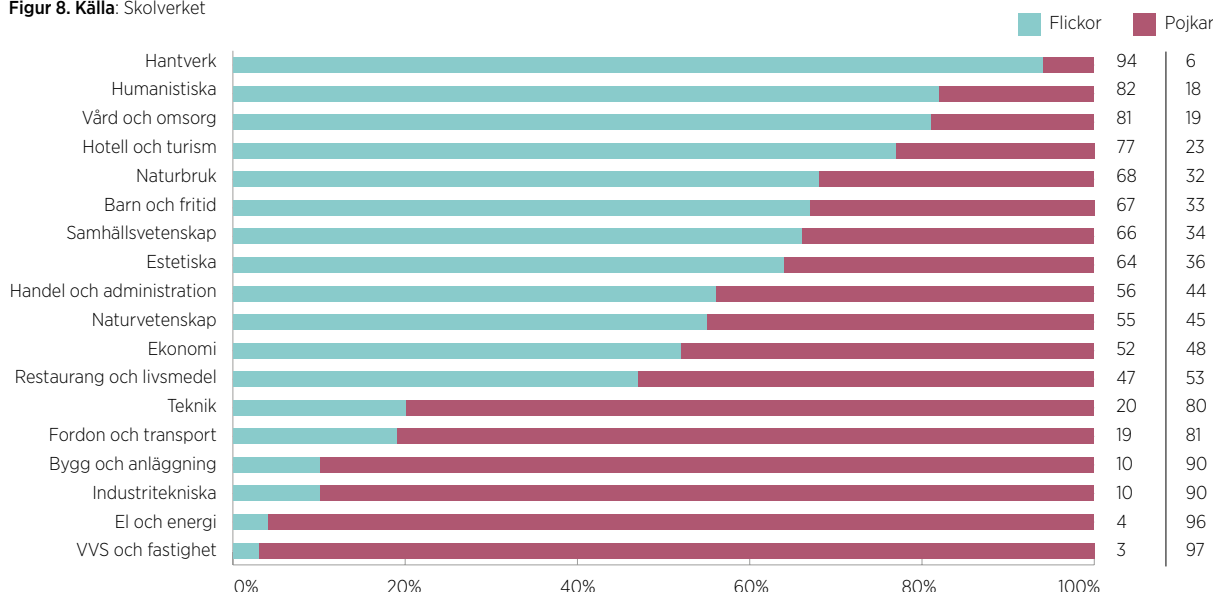
Under läsåret 2022/23 var 64 procent av de som examinerades från universitet och högskolor på grund och avancerad nivå kvinnor. Källa: UKÄ

Avgångna från gymnasieskolan efter program eller anknnytning till program.

Fördelning i procent efter läsår, gymnasieprogram och kön. Läsåret 2021/22

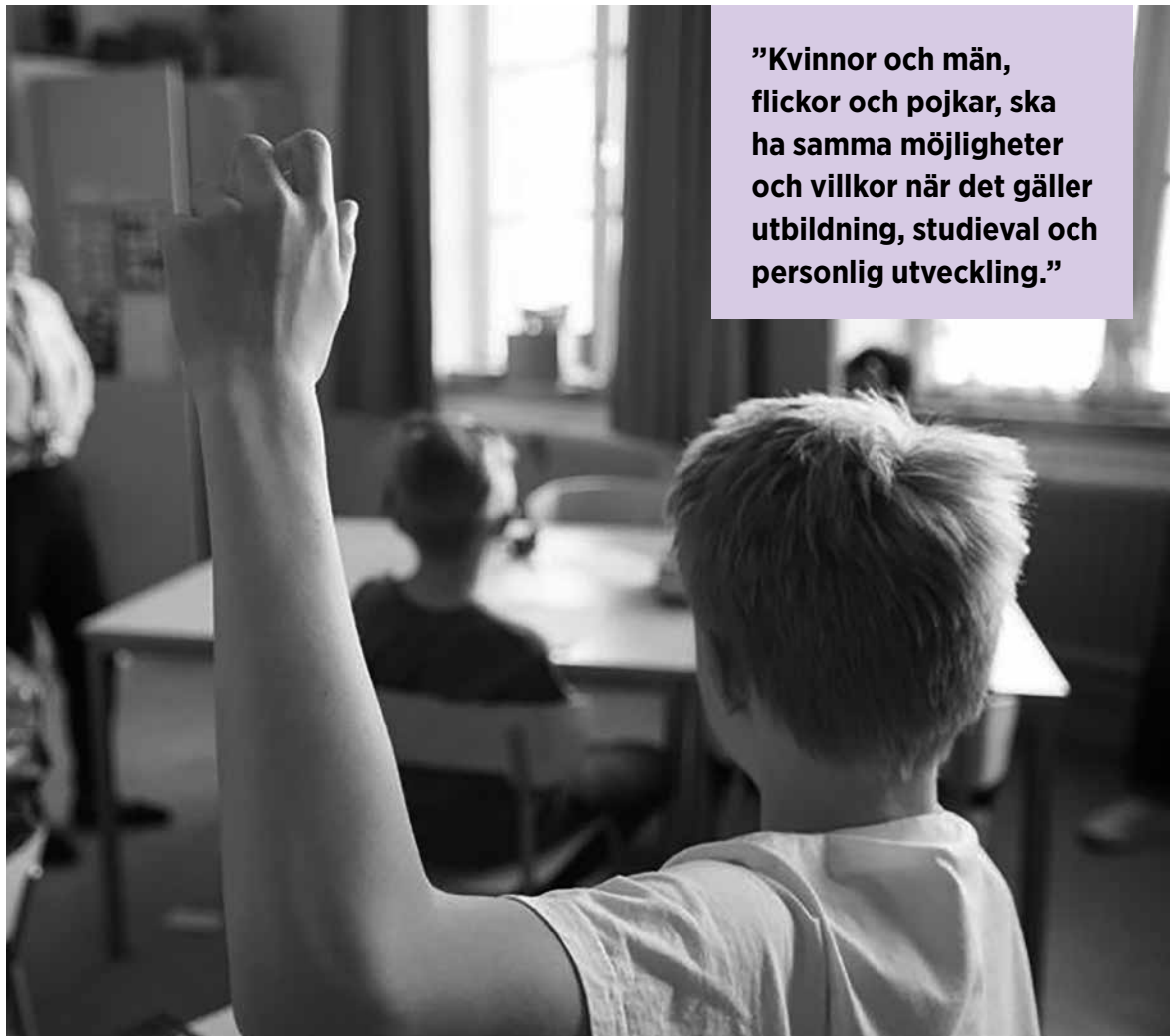
Figur 8. Källa: Skolverket

KÖNSSKILLNADERNA I SKOLAN BESTÅR

Så länge det har gått att mäta betyg med nationell statistik har pojkar uppvisat lägre betyg än flickor, både i grund- och gymnasieskolan. En mindre andel pojkar än flickor har haft behörighet till nationella gymnasieprogram. Betygsskillnaderna på gruppnivå mellan flickor och pojkar i grundskolan har dock minskat till de lägsta skillnaderna på 20 år, knappt 8 procent läsåret 2022/23.

”Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.”

Något mindre könsskillnader i flickor och pojkars studieresultat

Lsåret 2022/23 hade flickor i årskurs 9 ett meritvärde på i genomsnitt knappt 230 poäng jämfört med knappt 212 för pojkar (se figur 6). I gymnasieskolan var den genomsnittliga betygspoängen läsåret 2021/22 15,1 för flickor och 13,8 för pojkar. Det finns dock stora skillnader inom grupperna flickor och pojkar där föräldrarnas utbildningsbakgrund spelar roll. Bland elever som avslutat grundskolan har betygsutvecklingen varit mest positiv för gruppen pojkar med högutbildade föräldrar och mest negativ för flickor med lågutbildade föräldrar. Skillnaderna mellan hög- och lågpresterande elever har ökat över tid.³⁴

³⁴ Skolverket. Betyg och studieresultat; Jämställdhetsmyndigheten (2023e).

Kvinnor har högre utbildningsnivå än män

På gruppnivå deltar pojkar och män i lägre utsträckning i utbildningssystemet än flickor och kvinnor. De har lägre utbildningsnivå, betyg och övergångsfrekvens till högre utbildning.³⁵ Läsåret 2021/22 var andelen behöriga till gymnasieskolan knappt 86 procent för flickor och drygt 84 procent för pojkar. För barn med svensk bakgrund var andelen 90 procent bland flickorna och 89 procent bland pojkarna. Bland de med utländsk bakgrund var motsvarande andel knappt 75 procent bland flickorna och 72 procent bland pojkarna. På 20 år har behörigheten minskat bland samtliga grupper med någon eller några procentenheter.³⁶

Sett till befolkningen som helhet har fler kvinnor än män eftergymnasial utbildning, även om något fler män än kvinnor har forskarutbildning. Fler män än kvinnor har endast förgymnasial utbildning.³⁷ Om nuvarande utbildningsmönster kvarstår kommer skillnaden i utbildningsnivå mellan könen fortsätta öka.³⁸ Skillnaden mellan kvinnors och mäns utbildningsnivå är något mindre bland utrikes födda än bland inrikes födda.³⁹

Elevers studieval är könsbundna

Flickor och pojkar, kvinnor och män, gör på gruppnivå könsbundna utbildningsval. Under perioden har utbildningssystemet varit fortsatt könssegregerat. I gymnasieskolan är könssegregeringen tydligast inom yrkesförberedande program. Läsåret 2020/21 var vård- och omsorgsprogrammet det vanligaste yrkes-

---

³⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2023e).

³⁶ Ibid.

³⁷ Ibid.

³⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2023f).

³⁹ Jämställdhetsmyndigheten (2023e).

”Sett till befolkningen som helhet har fler kvinnor än män eftergymnasial utbildning, även om något fler män än kvinnor har forskarutbildning.”

förberedande programmet bland flickor med en könsfördelning på 77 procent flickor och 23 procent pojkar. Det vanligaste yrkesförberedande programmet bland pojkar var el- och energiprogrammet med könsfördelningen 96 procent pojkar och 4 procent flickor. Könnssegregeringen är mindre på högskoleförberedande gymnasieprogram. På det största högskoleförberedande programmet, samhällsvetenskapliga programmet, var könsfördelningen 65 procent flickor och 35 procent pojkar läsåret 2020/21. På det näst största högskoleförberedande programmet, ekonomiprogrammet, var könsfördelningen nästan jämn med 51 procent flickor och 49 procent pojkar (se figur 8).⁴⁰

Könnssegregeringen i gymnasieskolan syns inte enbart mellan program utan även mellan skolor. Andelen elever som går på gymnasieskolor där elever av det egna könet är i majoritet har ökat. Läsåret 1997/98 gick drygt 65 procent av eleverna på en skola med jämn könsfördelning. Detta hade sjunkit till drygt 45 procent under läsåret 2021/22. Idag är var femte gymnasieskola dominerad av ett kön.⁴¹

Könsmönstren i utbildningsval på högskolor och universitet liknar hur flickor och pojkar väljer inriktning på gymnasiet. Läsåret 2020/21 var 62 procent kvinnor och 38 procent män av de som läste på högskola eller universitet. Könsfördelningen på högre utbildning inom vård och omsorg var 84 procent kvinnor och 16 procent män läsåret 2020/21. Inom det tekniska utbildningsområdet var 38 procent kvinnor och 62 procent män.⁴²

Flickor och pojkars utsatthet i skolan skiljer sig åt

Flickor i skolåldern uppger en lägre trivsel och känsla av tillhörighet i skolan än pojkar. De uppger också en större otrygghet och utsatthet för exempelvis sexualiserat våld och trakasserier i skolmiljön. Flickor rapporterar markant högre nivåer av ohälsa och skolstress än pojkar. Flera analyser visar på ett ömsesidigt samband mellan psykisk ohälsa och skolstress respektive skolrelaterade svårigheter.⁴³ Skolstressen bland svenska elever har ökat sedan början av 1990-talet, speciellt bland flickor. Närmare 80 procent av flickorna i 15-års åldern uppger att de känner sig ganska eller mycket stressade av skolarbetet, varav närmare 50 procent är mycket stressade. Motsvarande andel bland pojkarna är 50 respektive 20 procent (se figur 7).⁴⁴

Utsatthet och otryggheten i skolan ser olika ut för flickor och pojkar. Skolan är en vanlig plats där ungdomar utsätts och utsätter andra för brott av olika slag, exempelvis är skolan den vanligaste platsen att utsättas för sexualbrott och lindrig misshandel både bland flickor och pojkar. Det totala antalet flickor som utsätts för sexualbrott i skolan är dock större än antalet pojkar och antalet pojkar som utsätts för lindrig misshandel i skolan är större än antalet flickor. Sannolikheten att utsättas för hot eller våld i skolan är också större för elever i en landsbygdskommun, något som särskilt gäller för sexualbrott.⁴⁵

Läs mer: Jämställdhetsmyndigheten (2023f). [Ogiltig frånvaro för jämställdheten](#). En uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om en jämställd utbildning. Rapport 2023:16.

⁴⁰ Jämställdhetsmyndigheten (2022c).

⁴¹ Jämställdhetsmyndigheten (2023c); Jämställdhetsmyndigheten (2023f).

⁴² Jämställdhetsmyndigheten (2022c).

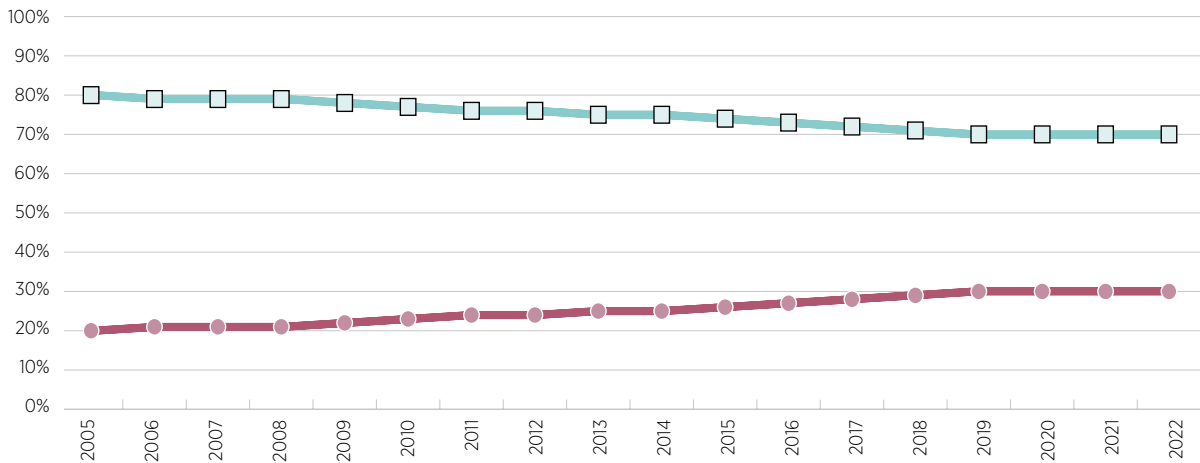
⁴³ Folkhälsomyndigheten (2016); Jämställdhetsmyndigheten (2023f).

⁴⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2023f).

⁴⁵ Brottsförebyggande rådet 2023

Fördelningen av ersatta dagar med föräldrapenning mellan kvinnor och män

Figur 9. Källa: SCB

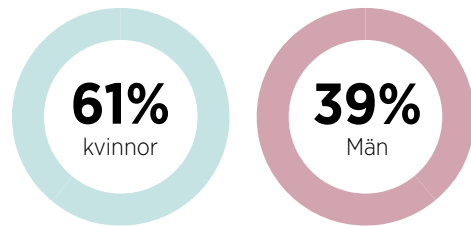
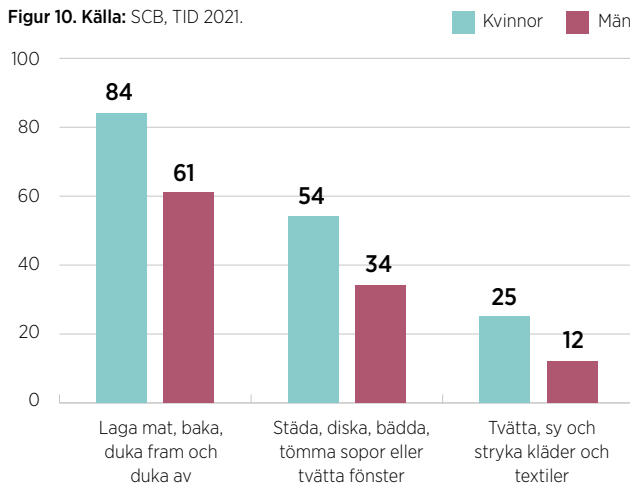

70% 2022 tog kvinnor ut knappt 70 procent av nettodagarna med föräldrapenning.

20% 2022 delade knappt 20 procent av alla föräldrapar jämställt på föräldrapenningen avseende de barn som föddes 2020 och som fyllt två år.

Genomsnittligt antal minuter per dygn för hushållsarbete efter kön, 20-64 år, 2021

Figur 10. Källa: SCB, TID 2021.

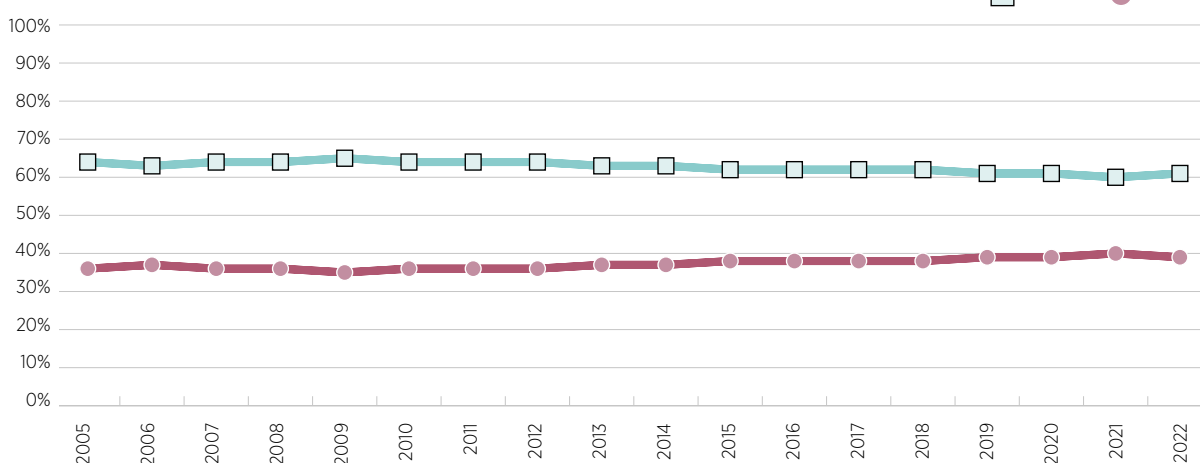
Tillfällig föräldrapenning

År 2022 tog kvinnor ut knappt 61 procent av nettodagarna och män drygt 39 procent.

70% 70 procent av de som vårdar med närstående-penning är kvinnor.

Fördelningen av dagar med tillfällig föräldrapenning för vård av barn mellan kvinnor och män

Figur 11. Källa: SCB

FÖRDELNINGEN AV DET OBETALDA HEM- OCH OMSORGSARBETET HAR STAGNERAT

Sedan föräldraförsäkringen infördes 1974 har kvinnor tagit ut majoriteten av dagar ersatta med föräldrapenning. Båda föräldrarna har rätt till hälften av dagarna med föräldrapenning men det är långt från alla föräldrar som väljer att dela jämställt.

”Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor”

Långt ifrån alla föräldrar väljer att dela jämställt på föräldraledigheten

Idag tar kvinnor i genomsnitt ut tre fjärdedelar av både föräldrapenningen och den obetalda ledigheten. Pappors andel av föräldrapenningen och den obetalda föräldraledigheten har successivt ökat sedan början på 2000-talet, men utvecklingen går långsamt, så även under perioden 2017 till 2022 (se figur 9).⁴⁶ År 2017 tog kvinnor ut knappt 72 procent av nettodagar med föräldrapenning och män drygt 28 procent. Under 2022 hade det skett en marginell utjämning då kvinnor tog ut knappt 70 procent av nettodagarna och män drygt 30 procent. År 2022 delade knappt 20 procent av alla föräldrar jämställt på föräldrapenningen avseende de barn som föddes 2020 och som fyllt två år.⁴⁷

⁴⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2023g).

⁴⁷ Försäkringskassan. Statistik inom området barn och familj – föräldrapenning. 2017–2022.

Kvinnor tar ut större del av tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn (VAB) men det är mer jämnt fördelat mellan könen än uttaget av föräldrapenning. År 2022 tog kvinnor ut knappt 61 procent av nettodagarna och män drygt 39 procent (se figur 11).⁴⁸

Främst kvinnor tar emot omvårdnadsbidrag

I familjer med barn med en funktionsnedsättning är kvinnor överrepresenterade när det gäller mottagande av ersättning för vård av barn. Över tid har kvinnors nyttjande av ersättningen minskat något, men från en hög nivå. I början av 2000-talet utgjorde kvinnor drygt 88 procent av mottagarna av bidraget och fram till avvecklandet 2019 hade denna siffra sjunkit till 83 procent. 2019 ersattes vårdbidraget av omvårdnadsbidraget och merkostnadsersättning. Förändringen gav föräldrar möjligheten att utnyttja bidraget samtidigt, vilket delvis syftade till att få en jämnare fördelning mellan föräldrarna. Under 2022 var 77 procent av mottagarna kvinnor och 11 procent män. 12 procent av föräldraparen valde att ta ut ersättningen gemensamt.⁴⁹

Kvinnor tar större ansvar för omsorg om äldre och andra anhöriga

Den demografiska utvecklingen med en allt större andel äldre tillsammans med nedskärningar i kommunala verksamheter har lett till en betydande minskning av äldreboenden under de senaste decennierna och en liknande neddragning ses inom hemtjänsten. Denna utveckling leder till att anhörigas obetalda omsorg om

⁴⁸ Försäkringskassan. Statistik inom området barn och familj- tillfällig föräldrapenning (bland annat vab) 2022.

⁴⁹ Jämställdhetsmyndigheten (2023d).

”Kvinnor tar även ut större del av tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn men det är mer jämnt fördelat mellan könen än uttaget av föräldrapenning”

äldre och vuxna personer med funktionsnedsättning som bor hemma har ökat.⁵⁰ Anhörigomsorgen sker framför allt obetalt men under vissa omständigheter kan ersättning utgå. Om anhöriga under en kortare period avstår från sitt förvärvsarbete för att vårda eller vara ett stöd för en svårt sjuk närstående kan de vara berättigade till närståendepenning. Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har kartlagt hur denna förmån nyttjas och visar att användningen nästan fördubblades mellan år 2000 och 2019, från knappt 8 000 vårdare till nästan 15 000 vårdare.⁵¹ Bland kvinnor och män som var mottagare av närståendepenning 2022 var andelen kvinnor 72 procent och andelen män 28 procent. Dessa könsskillnader har varit relativt oförändrade under perioden 2017–2022.⁵²

Kvinnor arbetar i högre utsträckning deltid till följd av omsorgsarbete

Kvinnor arbetar oftare deltid för att ta hand om barn och ge omsorg om anhöriga än vad män gör. Av de kvinnor som arbetade deltid under 2022 angav 13 procent att de gjorde det för att ta hand om barn. Motsvarande siffra för män var 6 procent.⁵³ Det är dock vanligare att arbeta deltid bland föräldrar med små barn. Till exempel arbetade 35 procent av kvinnor med två barn, där det yngsta barnet var 1–2 år, på deltid år 2022. Motsvarande siffra för män var 8 procent.⁵⁴

Kvinnor utför fortfarande mer obetalt hushållsarbete än män

En viktig aspekt av fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet är kunskapen om kvinnors och mäns tidsanvändning. SCB har på uppdrag av regeringen undersökt befolkningens tidsanvändning vart tionde år. Den senaste studien, TID, publicerades 2022 och visade att kvinnor i genomsnitt utför mer hemarbete än män. Det är ett mönster som kvarstått sedan undersökningen genomfördes första gången 1990/91. Kvinnor ägnar generellt mer tid än män åt aktiviteter som att laga mat, städa, tvätta och ge omsorg om de egna barnen, oavsett hushållstyp. Kvinnor lägger i genomsnitt 1 timme och 21 minuter varje dag på att laga mat, baka och duka jämfört med män som lägger 1 timme och 5 minuter. Kvinnor spenderar också i genomsnitt 54 minuter dagligen på att städa, diska, bädda, tömma soporna och tvätta fönster medan män lägger i genomsnitt 35 minuter på dessa aktiviteter. Även aktiviteten att tvätta, sy och stryka kläder och textilier, är ojämnt fördelad. Kvinnor lägger i genomsnitt 25 minuter dagligen medan män lägger 13 minuter (se figur 10). Män lägger mer tid än kvinnor på underhållsarbete i hemmet, som att montera möbler, byta glödlampor, måla och installera ny teknik. Män lägger även mer tid än kvinnor på ekonomin och underhåll av bilen. Jämställdhetsmyndigheten har tidigare konstaterat att tiden som män lägger på underhållsarbete inte kompenseras för tiden kvinnor lägger på hushållsarbete.⁵⁵

Läs mer: Jämställdhetsmyndigheten (2023g). [Livspusslet som inte går ihop](#). En uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Rapport 2023:17.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Inspektionen för socialförsäkringen (2022).

⁵² Försäkringskassan. *Andelen personer med närståendepenning fördelat på kön 1999–2022*.

⁵³ SCB. Arbetskraftsundersökningar (AKU). Orsak till deltid 2022.

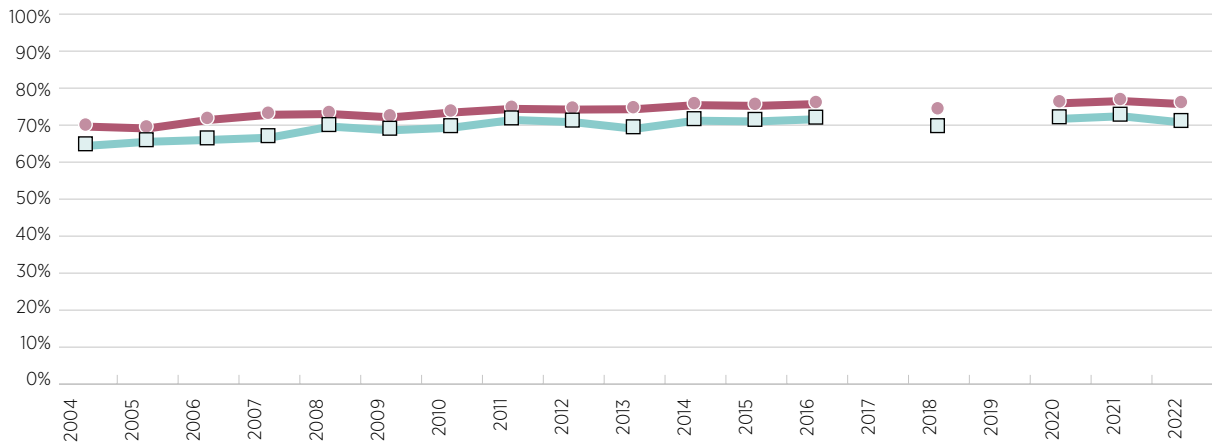
⁵⁴ SCB. Arbetskraftsundersökningar (AKU). Sysselsatta föräldrar 20–64 efter arbetstidens längd, antal barn, yngsta barnets ålder, kön, mätvärde och år 2022.

⁵⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2023f).

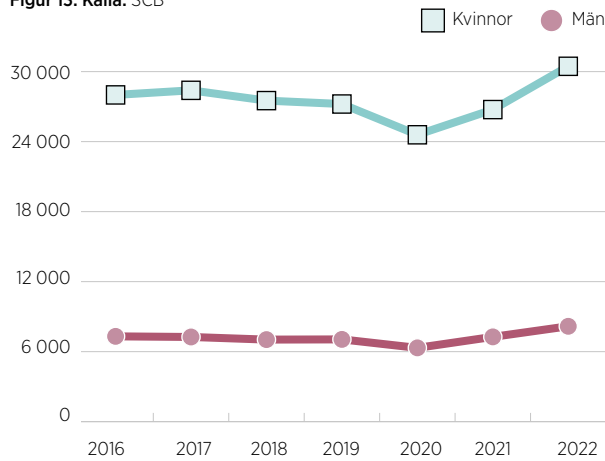
Andel av kvinnor respektive män med en bra eller mycket bra självskattad hälsa

Figur 12. Källa: Folkhälsomyndigheten. Kommentar: Totalt 16-84 år, åldersstandardiserat. Saknas mätvärden för 2017 och 2019. ■ Kvinnor ● Män

Pågående sjukfall pga anpassningsstörningar och reaktion på svår stress efter kön. Medelantal per år

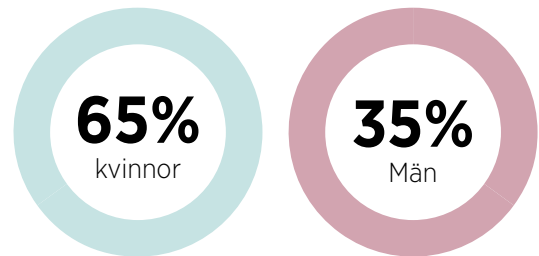
Figur 13. Källa: SCB

22% 22 procent av kvinnorna i åldern 16-29 år uppgav att de led av svår ångslan, oro eller ångest år 2022.

Könsfördelning av pågående sjukfall i december 2022

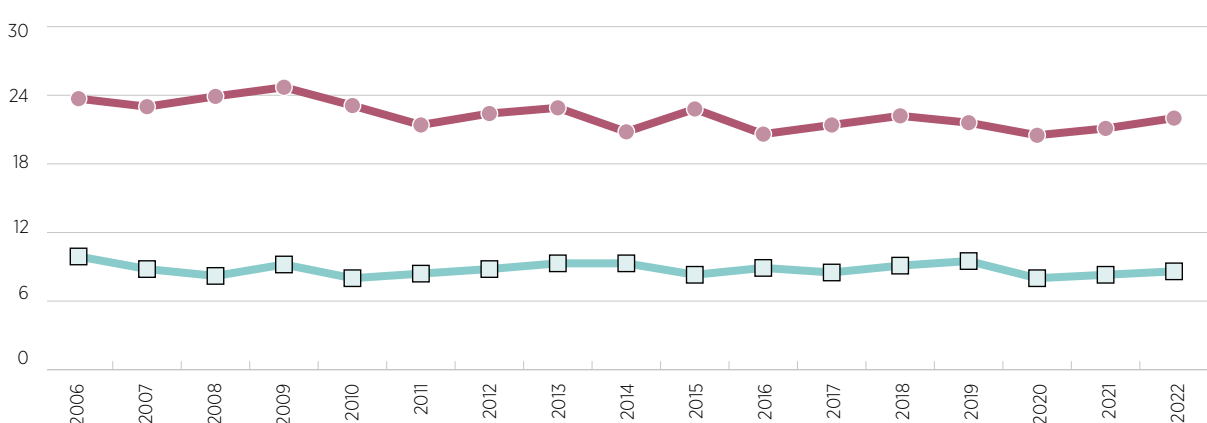
Källa: Försäkringskassan

33% Endast en tredjedel av gruppen hbtqi-personer i åldrarna 16-25 uppger att de har en god psykisk hälsa.

Suicid efter kön och år. Antal per 100 000 invånare

Figur 14. Källa: Folkhälsomyndigheten. Kommentar: Statistiken visar åldersgruppen 25 år och äldre.

KVINNORS OCH MÄNS HÄLSOUTMANINGAR SER OLIKA UT

Det finns fortfarande skillnader i hälsa mellan kvinnor och mäns hälsa. Kvinnor uppger i högre utsträckning än män att de har problem med sin hälsa. De gäller bland annat psykisk ohälsa som ökar mer bland flickor och yngre kvinnor. Kopplingen mellan hälsa och kön är tydlig, men även faktorer som ålder, funktionsnedsättning, födelseland, inkomst och utbildning, påverkar kvinnors och mäns hälsa.

”Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor”

Kvinnor har lägre självskattad hälsa än män

Skillnaden mellan kvinnor och mäns självskattade hälsa har successivt minskat något sedan början av 2000-talet. Under perioden 2017–2022* har könsskillnaden dock stagnerat. Under dessa fem år har andelen kvinnor som bedömt att de har en bra eller mycket bra hälsa varierat mellan 69 och 71 procent. Motsvarande andel för män var mellan 74 och knappt 76 procent (se figur 12).⁵⁶ Könsskillnaderna i självskattad hälsa är större bland personer med funktionsnedsättning. 2018 bedömde 58 procent av kvinnorna i denna grupp att de har en god hälsa, jämfört med 64 procent inom motsvarande grupp män.⁵⁷

⁵⁶ Folkhälsomyndigheten. Självskattad hälsa efter ålder, kön och år 2004-2022.

⁵⁷ SCB. Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF). Självskattad hälsa för personer med funktionsnedsättning efter ålder 2018.

Kvinnor söker sig oftare till vården än män

Kvinnor och män söker sig till vården i olika utsträckning. Kvinnor konsumerar 20 procent mer hälso- och sjukvård jämfört med män. En stor del av denna skillnad beror på att kvinnor konsumerar mödra- och förlossningsvård. När vårdkonsumtionen justeras för reproduktion och könsspecifik vård minskar skillnaden till åtta procent. Skillnaden mellan kvinnor och mäns benägenhet att söka primärvård är särskilt tydlig gällande psykiska besvär. Män har i stället fler sjukhusinläggningar, särskilt i högre åldersgrupper. Totalt sett står vård för psykiska besvär tillsammans med besvär i muskler och leder för skillnaden på åtta procent.⁵⁸

Kvinnor är sjukskrivna i högre utsträckning än män

Kvinnor är sjukskrivna i högre utsträckning än män. I december 2022 var 65 procent av alla personer med ett pågående sjukfall hos Försäkringskassan kvinnor. Psykiatriska diagnoser har blivit den vanligaste anledningen till längre sjukfrånvaro i Sverige.⁵⁹ Sjukskrivningar med psykiatriska diagnoser som varar längre än två månader har ökat kraftigt som andel av det totala antalet längre sjukskrivningar. Under de senaste tre decennierna har dessa sjukskrivningar gått från 13 till 45 procent av totala antalet längre sjukskrivningar för kvinnor. För män är motsvarande ökning från 16 till 33 procent. Fler kvinnor än män är sjuka på grund av anpassningsstörningar och reaktion på svår stress (se figur 13).

⁵⁸ Osika Friberg (2018).

⁵⁹ Försäkringskassan. Antal pågående sjukfall efter diagnos 2022.

”Den psykiska ohälsan har särskilt ökat bland unga och drabbar en större andel av flickor och unga kvinnor än pojkar och unga män.”

Sjukskrivningar för psykiska sjukdomar av allvarligare och mer svårbehandlad karaktär har inte ökat över tid. Dessa diagnoser är vanligare bland män.⁶⁰

Psykisk ohälsa drabbar kvinnor och män på olika sätt

Den psykiska ohälsan ökar i hela befolkningen men drabbar kvinnor och män på olika sätt. Kvinnor och flickor bedömer att de upplever nedsatt psykisk hälsa, lider av oro, ångest och stress i högre utsträckning än män. Kvinnor diagnostiseras också med depression i högre utsträckning än män. Samtidigt begår män självmord i högre utsträckning än kvinnor (se figur 14). Det är också fler män än kvinnor som drabbas av allvarliga och mer svårbehandlade psykiska sjukdomar.⁶¹

Den psykiska ohälsan har ökat särskilt bland unga och drabbar en större andel av flickor och unga kvinnor än pojkar och unga män. Flickor anger i högre utsträckning att de är ängsliga eller lider av oro, stress och ångest. År 2022 svarande drygt 22 procent av kvinnorna i åldern 16–29 år att de led av svår ångslan, oro eller ångest. Motsvarande andel män var drygt nio procent. Nära hälften av kvinnorna uppgav att de hade lätt ångslan, oro eller ångest. Motsvarande andel män var knappt 37 procent.⁶² Unga hbtqi-personer är en särskilt utsatt grupp gällande psykiskt välbefinnande. Endast en tredjedel av gruppen hbtqi-personer i åldrarna 16–25 uppgav att de har en god psykisk hälsa.⁶³

Sexuell och reproduktiv hälsa har varit prioriterat under perioden 2017–2022

Sexuell och reproduktiv hälsa är en viktig aspekt av delmålet jämställd hälsa. År 2017 beslutade regeringen att göra preventivmedel gratis för alla under 21 år. Uthämtandet av hormonella preventivmedel har sedan dess ökat bland unga kvinnor. Socialstyrelsen drar slutsatsen att det ökande användandet av långtidsverkande preventivmedel bland unga kan ha bidragit till en minskning av antalet aborter som har registrerats i åldern 15–19 år. År 2019 rapporterades färre än 10 aborter per 1000 invånare i gruppen, vilket motsvarar mer än en halvering jämfört med 2009.⁶⁴

Under perioden genomförde regeringen en särskild satsning på mödra- och förlossningsvården. Satsningen har gett positiva resultat ur ett vårdtagarperspektiv. Andelen kvinnor som är mycket nöjda med sin förlossning har ökat från drygt 70 procent år 2015 till drygt 75 procent 2021 och antalet eftervårdsbesök till en barnmorskemottagning har ökat med 10 procentenheter från 2015, till 88 procent 2021. Ett annat exempel på en positiv utveckling är att andelen allvarliga bristningar har minskat, dock förekom det fortfarande stora regionala skillnader. Vårdtiden per födande kvinna har legat kvar på jämförelsevis låga nivåer. Under 2000 var den genomsnittliga vårdtiden 3,2 dygn för förstföderskor, år 2020 hade den sjunkit till 2,0 dygn. För omföderskor var motsvarande minskning från 2,2 dygn till 1,4 dygn. Detta har skett samtidigt som antalet komplicerade förlossningar ökat.⁶⁵

Läs mer: Jämställdhetsmyndigheten (2021b). [Psykisk ohälsa och andra aspekter av hälsa](#). Uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om en jämställd hälsa. Rapport 2021:2.

⁶⁰ Försäkringskassan (2020).

⁶¹ Jämställdhetsmyndigheten (2021b).

⁶² Folkhälsomyndigheten. Psykisk hälsa (självrapporterat) efter ålder, kön och år 2022.

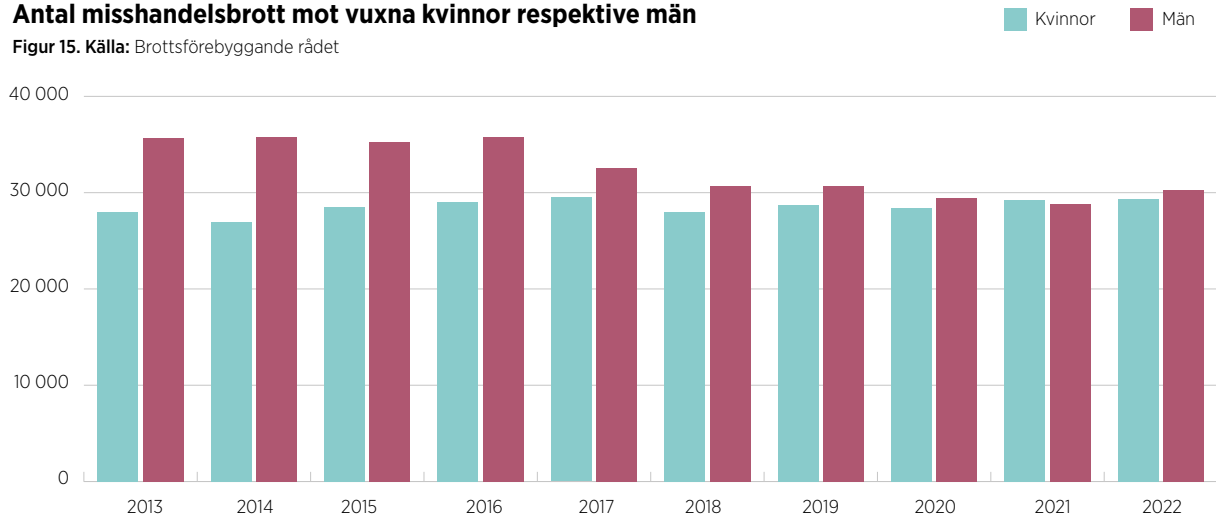
⁶³ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2022).

⁶⁴ Socialstyrelsen (2023a).

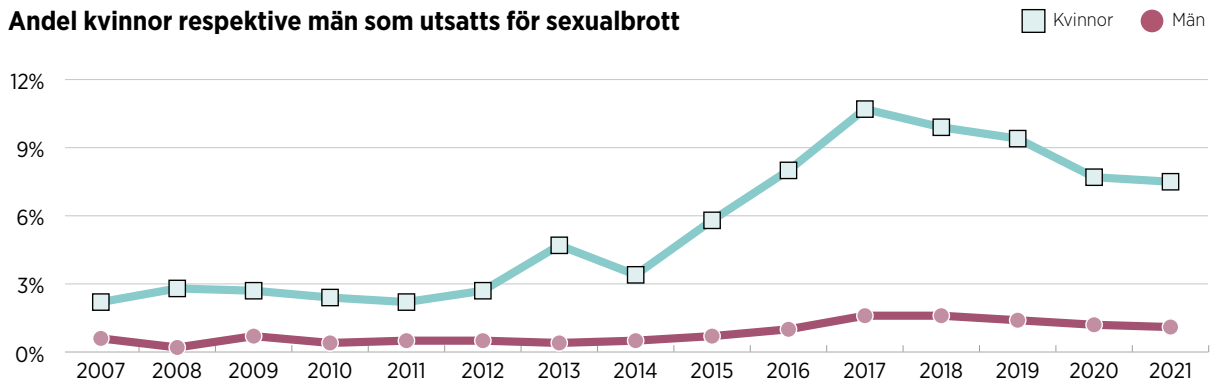
⁶⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2022d).

Antal misshandelsbrott mot vuxna kvinnor respektive män

Figur 15. Källa: Brottsförebyggande rådet

Andel kvinnor respektive män som utsatts för sexualbrott

Figur 16. Källa: Brottsförebyggande rådet

Kommentar: Självrapporterad utsatthet för sexualbrott för åldersgruppen 16-84 år.

8-10%

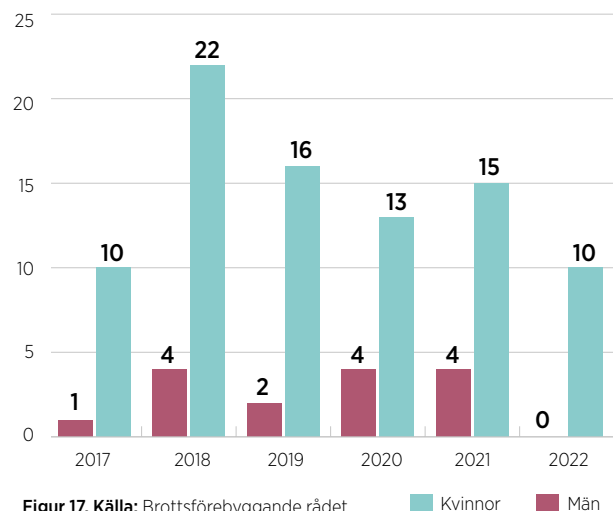
Mellan 8-10 procent av kvinnorna uppger under perioden att de utsatts för någon typ av sexualbrott.

2-3%

Mellan 2 - 3 procent av kvinnor uppger årligen att de utsatt för misshandel under det gångna året.

Antal kvinnor respektive män som utsatts för dödligt våld i parrelation

Figur 17. Källa: Brottsförebyggande rådet

KVINNOR OCH MÄN UTSÄTTS FÖR OLIKA TYPER AV VÅLD

Kvinnor och mäns utsatthet för våld skiljer sig åt. Oavsett om en kvinna eller man utsätts för våld är förövaren oftast en man. När kvinnor utsätts för våld är det oftare i hemmet och av en partner eller före detta partner medan män oftare utsätts för våld på allmän plats och av någon de inte känner, en vän eller bekant.⁶⁶ Mellan åren 2017 och 2022 dödades totalt 86 kvinnor och 15 män av en partner eller före detta partner (se figur 17).⁶⁷

”Oavsett om en kvinna eller man utsätts för våld är förövaren oftast en man.”

Mörkertalet gör det svårt att mäta våldsutsatthet

Att uppskatta den faktiska omfattningen av utsatthet för mäns våld mot kvinnor är svårt. Statistiken inkluderar sannolikt inte all våldsutsatthet. Den statistik som finns tillgänglig visar att utsattheten för våld, både för kvinnor och män, bara haft små årliga variationer under perioden 2017–2022. Mellan 2,2 och 2,8 procent av kvinnor och 3,3 och 4,6 procent av män uppgav årligen att de utsatts för misshandel. År 2022 utsattes strax över 30 000 män och strax över 29 000 kvinnor för misshandel (se figur 15).⁶⁸

Kvinnor utsätts i högre utsträckning för sexualbrott än män. Under perioden uppgav mellan 7,5–10,7 procent av kvinnor att de utsatts för någon typ av sexualbrott per år (se figur 16).⁶⁹ Siffrorna var ännu högre vad gäller

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Brottsförebyggande rådet. Officiell statistik om konstaterade fall av dödligt våld.

⁶⁸ Brottsförebyggande rådet. Nationella trygghetsundersökningen.

⁶⁹ Brottsförebyggande rådet. Nationella trygghetsundersökningen.

ungas utsatthet för olika typer av sexuella trakasserier och kränkningar. Mellan 20–29 procent av tjejer i årskurs 9 har under perioden uppgett att de har blivit tafsade eller tagna på ett sexuellt sätt mot sin vilja, eller blivit tvingade till att göra något som de upplevde som sexuellt. Motsvarande siffra för killar i årskurs 9 är 6–8 procent.⁷⁰

Brottsbekämpande myndigheter har utvecklat sitt arbete

De brottsbekämpande myndigheterna har under de senaste åren vidtagit en rad åtgärder för att förbättra utredning och uppkläring av bland annat sexualbrott, våld i nära relation och våld mot barn. Resurser har lagts på att korta handläggningstider, att ta fram standardiserade arbetssätt och riktlinjer och på insatser för att främja brottsoffers likvärdiga stöd i olika delar av landet.⁷¹ År 2017 registrerades 1 863 ärenden och under 2022 registrerade 1 262 ärenden. Polisen hade under perioden en uppklärningsnivå på mellan 16–22 procent av dessa ärenden. Andelen våldtäktsbrott som uppklarats under perioden ligger för kvinnor mellan 6–14 procent och för män mellan 4–9 procent.⁷² De stora årliga variationerna i uppklärningsgrad kan delvis

---

⁷⁰ Brottsförebyggande rådet. Skolundersökningen om brott.

⁷¹ Jämställdhetsmyndigheten (2022e).

⁷² Brottsförebyggande rådet. Officiell statistik över handlagda brott.

”I Jämställdhetsmyndighetens omfattningskartläggning 2021 framkom det att det skett en ökning av antalet webbsidor som marknadsför prostitution.”

förklaras av att antalet våldtäktsärenden som inkommer till polisen varierar betydligt mellan åren och att mängden bevis varierat.

Utbredningen av hedersrelaterat våld och förtryck är svår att kartlägga

Hedersrelaterat våld och förtryck ska i enlighet med regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor betraktas som en del av mäns våld mot kvinnor. Hedersproblematiken i sig gör det svårt för myndigheter och andra organisationer att nå målgruppen. Flera instanser har pekat på att det finns ett behov av att samhällets insatser när det gäller tidigare upptäckt, riskbedömningar samt skydd och stöd utvecklas. Det finns inga aktuella nationella kartläggningar kring hedersvåldets totala omfattning. I en kartläggning av Stockholm, Göteborg och Malmö från 2019 uppskattades däremot att mellan 7–9 procent av ungdomarna som omfattades i kartläggningen levde med hedersrelaterade normer kopplat till våld. Uppskattningsvis levde 10–20 procent av ungdomarna med hedersnormer kring oskuld.⁷³ En studie kring omfattningen av könsstympning som genomförts av Socialstyrelsen år 2021 visar att 68 000 flickor och kvinnor kan ha varit utsatta för könsstympning.⁷⁴ Därtill visar en kartläggning av bortförda barn från 2022 att en dryg femtedel av kommunerna som deltog hade kännedom om bortförda personer under 2022 och att 9 av 10 kända fall rörde bortförda barn.⁷⁵

Risken för sexuell exploatering bedöms kunna öka

Prostitution och människohandel är en del av regeringens nationella strategi och ska precis som hedersrelaterat våld och förtryck betraktas som ett uttryck för mäns våld mot kvinnor. I likhet med det hedersrelaterade våldet är omfattningen av prostitution och människohandel svår att mäta. I Jämställdhetsmyndighetens omfattningskartläggning av prostitution och människohandel från 2021 framkom att det skett en ökning av antalet webbsidor som marknadsför prostitution. Över 12 000 annonser och profiler identifierades på dessa webbsidor. Det har även skett en professionalisering och kommersialisering av webbsidorna.⁷⁶ Även tjej- och ungdomsjourer vittnar om en ökning av fenomenet ”sugardejting” vilket, tillsammans med den digitala utvecklingen, kan leda till att fler unga utan bakomliggande riskfaktorer utsätts för sexuell exploatering.⁷⁷ Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har lett och förväntas fortsätta leda till en ökad exploatering av människor på flykt, både kopplat till sexuella ändamål och arbetskraftsexploatering. Risken för sexuell exploatering såväl som arbetskraftsexploatering bedöms även öka i samband med stora industrisatsningar, som främst genomförts i norra Sverige under de senaste åren.⁷⁸

Läs mer: Jämställdhetsmyndigheten (2022e). [Våldsförebyggande satsningar ger resultat](#). Uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra 2017–2021. Rapport 2022:17

⁷³ Baianstovu et. al (2019).

⁷⁴ Socialstyrelsen (2023b).

⁷⁵ Nationellt centrum för hedersrelaterat våld och förtryck (2022).

⁷⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2021c).

⁷⁷ Jämställdhetsmyndigheten (2023i).

⁷⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2023j).

”Det saknas fortfarande sammanhängande strategier för fem av sex delmål och en strategi för det övergripande målet för jämställdhetspolitiken.”

JÄMSTÄLLDHETSPOLITIKENS FORM OCH STYRNING

De sex jämställdhetspolitiska målen vägleder det politiska arbetet mot ökad jämställdhet. Jämställdhetsintegrering och särskilda åtgärder är regeringens primära styrmedel för att nå målen. Under perioden har myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering utvecklats och arbetet har resulterat i positiva utfall för myndigheternas verksamheter och dess målgrupper. Det finns dock en rad beslut som bara den nationella politiken har mandat över. På denna nivå behövs det fortfarande insatser för att de jämställdhetspolitiska målen ska nås.

Jämställdhetspolitiken styrs av mål

Regeringen styr jämställdhetspolitiken med målstyrning. Det innebär att regeringen sätter upp mål för politikområdet som förvaltningen ska arbeta mot. Målen är antagna av Sveriges riksdag och ska vägleda det politiska arbetet för att nå jämställdhet.

Det övergripande jämställdhetspolitiska målet och de sex delmålen är ambitiöst formulerade. De beskriver ett slutmål och den situation som ska råda när målen har nåtts. Delmålen saknar dock kriterier som förtydligar när detta har skett. Det saknas även en problembild som beskriver varför det inte ser ut så idag. Enligt regeringens skrivelse Makt, mål och myndighet (Skr. 2016/17:10) är det en uttalad strategi att målen är övergripande. Syftet var att nå en bred enighet och undvika att målen ändras vid maktskiftet. Beskrivningar av vad som ska åtgärdas och hur dessa mål nås ska i stället formuleras i separata strategier och åtgärdsprogram.⁷⁹ I dagsläget är enbart en strategi framtagen och den gäller delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Under föregående mandatperiod satte regeringen in åtgärdsprogram inom områden som berör vissa delmål, till exempel satsningar på kvinnors hälsa och utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden. Sammanhängande strategier för fem av sex delmål och en strategi för det övergripande målet för jämställdhetspolitiken saknas fortfarande.

Det har införts två nya delmål

2016 införde regeringen två nya jämställdhetspolitiska delmål, målet om en jämställd utbildning och målet om en jämställd hälsa. Genom att införa två nya delmål pekade regeringen ut ytterligare prioriterade områden för jämställdhetspolitiken. Enligt regeringen hade utbildning under en längre tid fått en undanskymd roll inom jämställdhetspolitiken. Regeringen såg även ett behov av att lyfta fram hälsans roll inom jämställdhetspolitiken. En rad hälsoaspekter täcktes redan in inom de befintliga fyra delmålen, så som ohälsa i arbetslivet eller ohälsa till följd av mäns våld mot kvinnor. Samtidigt fanns det en rad andra aspekter, så som folkhälsopolitiken, hälso-och sjukvården och äldreomsorgen som inte täcktes in i den tidigare målstrukturen. Genom att införa ett delmål om jämställd hälsa ville regeringen bredda jämställdhetspolitiken till att också inkludera detta.⁸⁰

I augusti 2023 tillsatte regeringen en särskild utredare med uppdrag att bedöma om det behöver inrättas ett sjunde delmål om att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck.⁸¹

En jämställdhetsmyndighet har inrättats

2018 inrättades för första gången en förvaltningsmyndighet för jämställdhetspolitiken i Sverige. Tidigare hade organiseringen av jämställdhetspolitiken präglats av fragmentering och tillfälliga strukturer vilket gjort det svårt att få en sammanhängande bild av politikrådets behov och utveckling.⁸² Jämställdhetsmyndighetens instruktion är att arbeta med uppföljning, analys, samordning, kunskap och stöd i syfte att nå de jämställdhetspolitiska målen. Myndigheten ska bidra till en strategisk, sammanhållen och hållbar styrning och ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken.⁸³

Jämställdhetsintegrering är regeringens primära strategi

Jämställdhetsintegrering, i kombination med särskilda jämställdhetsåtgärder, är regeringens huvudsakliga strategi för att nå de jämställdhetspolitiska målen.⁸⁴ Under perioden 2017–2022 var arbetet med jämställdhetsintegrering en av regeringens viktigaste prioriteringar inom jämställdhetspolitiken.⁸⁵ Strategin

⁷⁹ Skr. 2016/17:10.

⁸⁰ Skr. 2016/17:10.

⁸¹ Kommittédirektiv (Dir). 2023:117.

⁸² Skr. 2016/17:10.

⁸³ Regeringen (Prot. 2016-06-22). S2016/01917/JÄM.

⁸⁴ Regeringskansliet (2023-11-07).

⁸⁵ Skr. 2016/17:10.

innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska finnas med i beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av en beslutsprocess. Från förslag, till genomförande, utvärdering och uppföljning. Arbetet med jämställdhetsintegrering ska systematiskt synliggöra och analysera vilka konsekvenser förslag får för kvinnor respektive män, åtgärda dessa och skapa förändring.⁸⁶

När arbetet med jämställdhetsintegrering påbörjades i Sverige 1994 var det ett svar på det tidigare jämställdhetsarbetets tillkortakommanden. Jämställdhet var redan en rättighet som erkänts i svensk lag. Flera formella hinder hade undanröjts genom åtgärder som till exempel särbeskattning av makar och en välutbyggd och subventionerad barnomsorg. En könssegregerad arbetsmarknad med stora löneskillnader och kvinnors politiska underrepresentation vittnade dock om att reell jämställdhet ännu inte uppnåtts trots förändringar av lagstiftningen och reformer. Ambitionen för arbetet med jämställdhetsintegrering var därför att skapa ett samhälle som var jämställt även i praktiken genom att synliggöra och undanröja de informella hindren som fanns kvar.⁸⁷

Myndigheters arbete med jämställdhetsintegrering har förtydligats

Under perioden 2017–2022 har regeringen gett utvalda myndigheter ett särskilt uppdrag att arbeta med jämställdhetsintegrering i sin verksamhet. Denna typ av uppdrag gavs för första gången till myndigheter 2013 (så kallade JiM-uppdrag) och högskolor och universitet 2016 (så kallade JiHU-uppdrag). Dessa specificerade uppdrag innebar att regeringen tog ett delvis nytt grepp om styrningen av jämställdhetspolitiken. I och med de riktade uppdragen och kraven på återrapportering fick myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering en större tyngd. Ansvar för genomförandet av arbetet lades fortsatt på de utpekade myndigheterna och deras respektive departement. Därmed blev jämställdhetsarbetet också en del i den ordinarie strukturen. Regeringens styrning och efterfrågan på resultat, i kombination med anslag för särskilda jämställdhetsåtgärder, har varit en del av framstegen som gjorts.⁸⁸ CEDAW-kommitténs senaste granskningen av hur Sverige lever upp till FN:s kvinnokonvention berömmar Sveriges arbete med jämställdhetsintegrering.⁸⁹

De myndigheter som har uppdrag om jämställdhetsintegrering redogör för resultat i högre utsträckning än de som saknar uppdrag. I arbetet med jämställdhetsintegrering identifierar myndigheten själv vilka

⁸⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2021-09-13).

⁸⁷ Regeringens proposition (prop.) 1993/94:147.

⁸⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2023k).

⁸⁹ CEDAW (2021).

ojämställdhetsproblem som deras verksamhet bidrar till och hur de relaterar till de jämställdhetspolitiska målen. Arbetet utgår sedan från problemen som identifierats, vilket är centralt för att forma åtgärder som bidrar till förändring för de som missgynnas. Ett konkret exempel på detta är Arbetsförmedlingen som inom ramen för sitt arbete med jämställdhetsintegrering identifierat att kvinnor i lägre utsträckning än män fått del av subventionerade anställningar. Utifrån problemet formulerade myndigheten en målsättning om att kvinnor och män ska ha likvärdig tillgång till subventionerade anställningar. Målsättningen bröts sedan ner i en rad konkreta åtgärder, som till exempel att tillhandahålla normmedveten karriärvägledning där den arbetssökande gör en karriärplan inför en subventionerad anställning. Arbetet gav resultat. Arbetsförmedlingen har rapporterat att andelen kvinnor har ökat i beslut om nya matchningstjänster och i nya beslut om nystartsjobb. År 2022 ökade andelen kvinnor i nya beslut om matchningstjänster från 44 till 47 procent och för nystartsjobb från 31 till 37 procent.⁹⁰

Det syns en progression i myndigheternas resultat av jämställdhetsintegrering under 2017–2022. Jämställdhetsmyndighetens bedömning är att allt fler av de myndigheter med uppdrag om jämställdhetsintegrering redovisar resultat som innebär ett mer jämställt utfall för verksamheten och deras målgrupper. Några konkreta exempel på utfall från myndigheternas arbete är att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) visat att andelen kvinnor bland insatspersonal ökat. Polismyndighetens arbete enligt metoden riskreducerande insatser har lett till att färre kvinnor utsätts för våldsbrott. Lika så har Migrationsverket beslutat om ett rättsligt ställningstagande som ger kvinnor och flickor från Afghanistan rätt till flyktingstatus på grund av kön. De har också infört att kvinnor och män i asylsökande familjer får varsitt bankkort i större utsträckning än tidigare.⁹¹

Länsstyrelserna har tagit fram och genomfört länsstrategier för jämställdhetsintegrering

2016 gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att ta fram så kallade länsstrategier för sitt arbete med jämställdhetsintegrering för perioden 2018–2020 i respektive län, vilka redovisades för regeringen 2017.⁹² Genom länsstrategierna ska länsstyrelserna konkretisera och verka för att jämställdhetspolitiken får genomslag på regional nivå och stödja, samordna och utveckla arbetet med jämställdhetsintegrering. Regeringen beslutade därefter att länsstyrelserna skulle förlänga länsstrategierna för jämställdhetsintegrering till 2022.⁹³

Jämställdhetsmyndighetens uppföljning av genomförandet av länsstrategierna visar att länsstrategierna har

⁹⁰ Arbetsförmedlingen (2021); Jämställdhetsmyndigheten (2023k).

⁹¹ Jämställdhetsmyndigheten (2023k).

⁹² Regeringen (2016-12-20). S2016/07873/JÅM.

⁹³ Regeringen (2020-12-22). Fi2020/00609 m.fl.

förstärkt arbetet med jämställdhetsintegrering såväl internt i den egna verksamheten som externt i utåtriktat arbete i länet. Det finns inte en modell för genomförandet av länsstrategierna som passar alla län, men det finns generella framgångsfaktorer att bygga vidare på, liksom utmaningar att lösa. Den vanligaste aktiviteten i genomförandet av länsstrategierna har varit kunskapshöjande aktiviteter. Arbetet med jämställdhetsintegrering internt på länsstyrelserna har i viss mån återspeglats i det externa arbetet inom andra verksamhetsområden, men arbetet behöver ske mer systematiskt.⁹⁴

Det finns fortfarande behov av politiska insatser

Myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering bidrar till utvecklingen mot jämställdhet men det finns en rad beslut som bara den nationella politiken kan fatta, som att förändra de system som myndigheter förvaltar. Till exempel har Skatteverket inom ramen för sitt arbete med jämställdhetsintegrering utvecklat arbetet med skyddade personuppgifter och utbildat sin personal i ett jämställt och likvärdigt bemötande av medborgare.⁹⁵ Myndigheten har dock ingen möjlighet att förändra att skattesystemet i sig i vissa avseenden får olika utfall för kvinnors respektive mäns ekonomi.⁹⁶ Det är en fråga för politiken. Den nationella politiken och de statliga myndigheterna har helt enkelt rådighet över olika beslut, vilket innebär att myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering behöver kompletteras med politiska insatser.

Regeringen styr även med särskilda jämställdhetspolitiska åtgärder

Särskilda jämställdhetsåtgärder är den andra delen av regeringens huvudsakliga strategi för att nå de jämställdhetspolitiska målen. Det är ett eget anslagsområde i statsbudgeten som finansierar åtgärder som bidrar till att det övergripande jämställdhetspolitiska målet nås (Anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder). När anslagsområdet infördes första gången i budgeten 1986/87 var syftet att finansiera åtgärder som förbättrade kvinnors villkor på arbetsmarknaden och ökade kvinnors representation i statliga organ. Syftesformuleringen i budgetpropositionerna har sedan dess förändrats över tid. Under 1990-talet inkluderades även projektverksamhet och satsningar för att främja utvecklingen mot jämställdhet på särskilt angelägna områden. Medlen kunde också användas till projekt som prövade nya metoder och modeller i jämställdhetsarbetet. Idag är syftesformuleringen att anslagen ska bidra till hela det övergripande jämställdhetspolitiska målet.

Under perioden har anslaget finansierat en rad olika åtgärder. En klar majoritet, mellan 89 och 94 procent, av det årliga anslaget har använts till åtgärder som rör det sjätte delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.⁹⁷ En stor del av medlen har tilldelats Socialstyrelsen, Länsstyrelserna, Sveriges kommuner

⁹⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2022f).

⁹⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2023k).

⁹⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2023l).

⁹⁷ Jämställdhetsmyndigheten (2023d).

och regioner (SKR) och Jämställdhetsmyndigheten.⁹⁸ Medlen har bland annat gått till SKR:s arbete med att stärka kommuner och regioners kvinnofridsarbete, statsbidrag som Socialstyrelsen fördelar till kvinno- och tjejjourer och Länsstyrelsernas arbete med att utveckla regionala resurscentra för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck.⁹⁹

Åtgärderna träffar inte alla delmål

Delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra har varit särskilt prioriterat inom jämställdhetspolitiken under perioden och satsningarna har gett resultat. Samtidigt har det lämnats ett tomrum inom andra delmål. Detta gäller särskilt delmålet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet där få åtgärder inom ramen för myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering och särskilda jämställdhetsåtgärder träffar delmålet. Risker med att förlita sig på styrmedel med stor flexibilitet är att det saknas långsiktiga åtgärder att falla tillbaka på under de perioder när vissa delmål prioriterats ner.

Medlen som fördelas inom särskilda jämställdhetsåtgärder har främst finansierat åtgärder inom delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Tabell 1 visar fördelningen av medel från anslaget i relation till de jämställdhetspolitiska målen under perioden 2018 till 2022. Även de åtgärder som presenteras under posten ”Det övergripande jämställdhetspolitiska målet” i tabellen relaterar i hög grad till det sjätte delmålet.

Tabell 1. Fördelning av medel i relation till de jämställdhetspolitiska delmålen, miljoner kronor och procent, 2018–2022.

Delmål	2018	2019	2020	2021	2022
	Mnkr (%)	Mnkr (%)	Mnkr (%)	Mnkr (%)	Mnkr (%)
Delmål 1 Makt och inflytande	0 (0)	0,2 (0,04)	1 (0,2)	0,5 (0,1)	4,2 (0,8)
Delmål 2 Ekonomisk jämställdhet	0 (0)	0 (0)	0 (0)	3 (0,6)	10,6 (1,9)
Delmål 3 Jämställd utbildning	0(0)	0 (0)	0 (0)	0,5 (0,1)	0 (0)
Delmål 4 Obetalt hem- och omsorgsarbete	0(0)	0,8 (0,2)	2,5 (0,5)	4,5 (0,8)	1,2 (0,2)
Delmål 5 Jämställd hälsa	9 (2)	7,2 (1,5)	6,5 (1,4)	2,9 (0,5)	0 (0)
Delmål 6 Mäns våld mot kvinnor ska upphöra	345 (93)	450 (94)	434 (93)	511 (93,8)	486,3 (89,4)
Det övergripande jämställdhetspolitiska målet	18(5)	19 (4)	23 (5)	22 (4,1)	41,7 (7,7)
Totalt	373 (100)	477 (100)	466 (100)	544 (100)	544 (100)

Källa: Jämställdhetsmyndigheten (2021d); Regleringsbrevet för budgetåret 2022 avseende anslaget för särskilda jämställdhetsåtgärder.

Andelen anslag till åtgärder för arbete med att mäns våld mot kvinnor ska upphöra har ökat under en längre tid. Gällande tilldelning av medel för särskilda jämställdhetsåtgärder till delmålet om ekonomisk jämställdhet har utvecklingen gått i motsatt riktning. Vid Alliansregeringens jämställdhetssatsning 2007–2010 tilldelades 27 procent av anslaget till åtgärder för att stärka den ekonomiska jämställdheten vilket sedan

⁹⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2020); Jämställdhetsmyndigheten (2019c).

⁹⁹ Regeringen (2021-12-22). A2021/02395.

sjunkit till att inga medel avsattes 2019 och 2020. Även tilldelningen av medel till delmålet om jämställd makt och inflytande har minskat över tid. Delmålet tilldelades som mest medel, 158 miljoner kronor, under åren 2011 till 2014. Det har sedan sjunkit till 5,9 miljoner kronor för perioden 2018 till 2022. Det fjärde delmålet om en jämn fördelning av obetalt hem och omsorgsarbete och det tredje delmålet om jämställd utbildning har haft en låg nivå av tilldelade medel sedan 2007 fram till idag.¹⁰⁰ *

Jämställdhetsintegrering som strategi har inte heller en garanterad effekt inom samtliga delmål. De myndigheter som ingått i Jämställdhetsmyndighetens stödprogram JiM+, som stöttar särskilda myndigheter med att utveckla sitt arbete med jämställdhetsintegrering, rapporterar främst in insatser inom delmålen om makt och inflytande, ekonomisk jämställdhet och att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.¹⁰¹ Vi ser liknande resultat gällande högskolor och universitet.¹⁰²

Delmålen bidrar till varandras uppfyllelse

Brist på åtgärder inom ett delmål kan försämra möjligheten att nå de andra eftersom de jämställdhetspolitiska delmålen hänger ihop och bidrar till varandras uppfyllelse. Till exempel är ekonomisk jämställdhet och ekonomisk egenmakt en förutsättning för att lämna en våldsam relation. En jämställd utbildning är en förutsättning för jämställd makt och inflytande. En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet ger dels bättre förutsättningar för kvinnor och mäns delaktighet på arbetsmarknaden dels kvinnors upplevda stress kopplat till betungande omsorgsarbete. Jämställd hälsa är i sig både en förutsättning för, och en effekt av, jämställdhet inom andra områden. Ekonomi, utbildning, obetalt hem- och omsorgsarbete samt våldsutsatthet är alla faktorer som påverkar den fysiska och psykiska hälsan. Omvänt är en god hälsa en förutsättning för att kunna utbilda sig, försörja sig ekonomiskt och att bidra till det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Avsaknaden av politiska insatser inom vissa delmål riskerar därför att försämra möjligheten att nå de andra.

De jämställdhetspolitiska delmålen behöver konkretiseras

De jämställdhetspolitiska målen är ambitiöst formulerade och styrningen har en bred ansats. Jämställdhet ska tas i beaktning i alla beslutsprocesser på alla nivåer i politik och förvaltning. Jämställdhetsmyndigheten bedömer att det finns ett behov av att målen konkretiseras. Myndigheten har i tidigare rapporter lyft att bristen på framtagna strategier för de jämställdhetspolitiska delmålen gör det svårare för statliga myndigheter att göra prioriteringar och utforma insatser.¹⁰³ Delmålens målformuleringar behöver konkretiseras med beskrivningarna av *vilka problem* som ska åtgärdas, *hur* problemen ska hanteras och av vem samt vad som ska *prioriteras*.

En sammanhållen strategi för ett delmål, likt den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, bör innehålla en beskrivning av vilka problem som ska åtgärdas för att målet ska nås. Hur problemen beskrivs av politiken är avgörande för vilka åtgärder som sätts in. Detta är särskilt tydligt i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. I strategin beslutade regeringen att arbetet med att nå delmålet ska ha en förebyggande ansats. Detta beslut har lett till att myndigheter utformat en rad förebyggande åtgärder och insatser, som utbildningar och behandlingsprogram.¹⁰⁴ Eftersom liknande formuleringar saknas för övriga delmål är det i många avseenden fortfarande otydligt hur myndigheterna ska agera för att bistå regeringen i arbetet med att nå de jämställdhetspolitiska målen. Myndigheter och länsstyrelser efterfrågar även en tydligare beskrivning av vad som är prioriterat inom respektive delmål. Likaså finns det ett behov av att förtydliga vem som ska göra vad för att målen ska nås.¹⁰⁵

*En tabell över tilldelade medel från Anslag 3:1 2007–2018 finns figur 1 i appendix.

¹⁰⁰ Jämställdhetsmyndigheten (2019c).

¹⁰¹ Jämställdhetsmyndigheten (2023k).

¹⁰² Jämställdhetsmyndigheten (2022g).

¹⁰³ Jämställdhetsmyndigheten (2022f); Jämställdhetsmyndigheten (2023k).

¹⁰⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2022e).

¹⁰⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2022f), Jämställdhetsmyndigheten (2023k).

A black and white photograph of a magnifying glass resting on a thick stack of papers. The lens is focused on the papers, making them appear larger and more detailed. The background is a blurred stack of papers.

”Fokuset på att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och regeringens satsningar på jämställd hälsa har gett resultat.”

I FOKUS FÖR JÄMSTÄLLDHETSPOLITIKEN

Jämställdhetspolitikens inriktning har förändrats över tid. Den tidiga jämställdhetspolitiken handlade om kvinnors etablering och villkor på arbetsmarknaden samt kvinnors makt och inflytande i samhället. Sedan början av 2000-talet har frågan om mäns våld mot kvinnor rört sig från utkanten av jämställdhetspolitiken till politikområdets centrum. Under perioden 2017–2022 befastes denna inriktning. Regeringen har även genomfört omfattande satsningar inom delmålet om jämställd hälsa. Den enskilt största åtgärden var satsningen på kvinnors hälsa och förlossningsvård. Politikens fokus på att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och regeringens satsningar på jämställd hälsa har gett resultat. Jämställdhetsmyndigheten menar att de andra jämställdhetspolitiska delmålen behöver uppmärksammas på motsvarande sätt.

Jämställdhetspolitiken har fokuserat på att mäns våld mot kvinnor ska upphöra

2016 beslutade riksdagen om en tioårig nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra är det enda av de sex jämställdhetspolitiska delmålen som har en framtagen strategi som kompletterar målformuleringen. Det är det enda delmålet som har konkretiserats med en problemformulering, beskrivningar om hur problemen ska lösas och vilka aktörer som ska arbeta med åtgärderna. Denna tydlighet om vad myndigheter ska göra har gett resultat.¹⁰⁶ Strategin är dels ett exempel på politikens inriktning under perioden dels exempel på när styrningen är tillräckligt konkret för att ge resultat.

Perspektivskifte i synen på hur mäns våld mot kvinnor ska motverkas

I den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor har regeringen beslutat att arbetet ska ha en förebyggande ansats. Det har inneburit något av ett perspektivskifte i svensk politik om hur mäns våld mot kvinnor, inklusive våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck, ska motverkas. Tidigare har samhällets insatser främst fokuserat på att hantera våldets konsekvenser.¹⁰⁷ Genom att lägga mer resurser på det våldsförebyggande arbetet har ambitionen varit att förhindra att våldet överhuvudtaget uppstår.¹⁰⁸

Strategins fokus på förebyggande arbete har påverkat hur verksamheter organiserar sig och hur de prioriterar. Strategin har underlättat för aktörer att omsätta teori till praktik. Ett exempel är Polismyndigheten som i högre utsträckning börjat arbeta förebyggande med fokus på gärningspersonen genom att bland annat identifiera vilka personer som kan befinna sig i riskzonen för att utöva våld. Tidigare har polisens arbete framför allt varit inriktat på målsägande och att skydda brottsoffer från fortsatt våldsutsatthet.¹⁰⁹

Att gå från ett reaktivt till ett proaktivt arbete har också förändrat vilka delar av förvaltningen som ska arbeta med att bekämpa mäns våld mot kvinnor. En viktig del i den nationella strategin är att utveckla tidiga våldsförebyggande insatser, så kallad universell våldsprevention. Dessa insatser riktas till breda grupper i befolkningen, oavsett erfarenhet av våld eller riskförhållanden. Universella förebyggande program syftar ofta till att förändra normer, attityder och ökad kunskap om mäns våld mot kvinnor. Barn och unga är ofta en viktig målgrupp för förebyggande arbete. En uttalad målsättning har till exempel varit att alla barn och

¹⁰⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2022e).

¹⁰⁷ Jämställdhetsmyndigheten (2022e); Statskontoret (2021).

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Ibid.

unga i Sverige ska nås av våldsförebyggande insatser.¹¹⁰ Den nationella strategin har därmed förtydligat nya aktörers roll, som till exempel skolan, i arbetet med att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Den nationella strategin beskriver hur arbetet med att upptäcka våld ska förstärkas. Även i detta avseende har strategin inneburit att det har blivit tydligare vilka aktörer inom förvaltningen som ska bidra i arbetet och vad de ska uppnå. Exempelvis har Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Migrationsverket efter ett regeringsuppdrag utvecklat en samverkansplattform för myndighetsspecifika metoder och rutiner för att kunna ställa frågor om våld och för att kunna erbjuda lämpliga insatser vid behov.¹¹¹ * Ett annat exempel på hur styrningen har konkretiserats är att själva begreppet mäns våld mot kvinnor har förtydligats och utvidgats. I och med den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor har regering och riksdag beslutat att arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel ska vara en integrerad del i arbetet mot mäns våld mot kvinnor. I praktiken innebär det att verksamheter som arbetar mot mäns våld mot kvinnor också ska beakta hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål.¹¹²

Strategin synliggör vilka utmaningar som kvarstår

Trots att den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor bidragit med flera förtydliganden så är målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra inte nått. Strategin i sig är dock ett viktigt verktyg för att kunna konstatera detta. När politiken har definierat problemen, hur de ska lösas och vilka aktörer som ska vara med och bidra synliggörs även vilka områden och arbetsätt som behöver utvecklas.

I och med strategins inriktning på förebyggande arbete har det blivit uppenbart att det saknas evidensbaserade metoder för förbyggande arbete som går att skala upp. De brottsförebyggande insatserna som myndigheter och organisationer använder har relativt begränsad brottsförebyggande effekt. Detsamma gäller för universell våldsprevention, som handlar om att förändra attityder och normer hos unga.¹¹³ Utvärderingar visar även på brister i implementeringen av våldspreventiva program, vilket gör det svårt att dra slutsatser om samband mellan insats och utfall. Ett annat problem är att utsatta grupper och hbtqi-personer ges liten uppmärksamhet i arbetet trots att ambitionen är den motsatta.¹¹⁴

*När eller hur frågorna ska ställas är fortfarande upp till varje vårdgivare att avgöra utifrån hur verksamheten ser ut. Syftet med ändringen är att stärka kraven på vårdgivare att arbeta för att upptäcka våldsutövning och samtidigt ge utrymme för flexibilitet.

¹¹⁰ Regeringskansliet (2022).

¹¹¹ Statskontoret (2021).

¹¹² Skr. 2016/17:10.

¹¹³ Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) (2022).

¹¹⁴ Statskontoret (2021).

Satsningarna på jämställd hälsa visar att politiska åtgärder ger resultat

Under perioden 2017–2022 har regeringen genomfört omfattande satsningar inom delmålet om jämställd hälsa. Vilket bland annat gett resultat för kvinnors hälsa inom förlossningsvården. Satsningarna på jämställd hälsa är exempel på resultat som nås när regeringen konkretiserar delmål genom att formulera vilka åtgärder som ska genomföras och avsätta medel för det.

Den enskilt största satsningen under perioden inom jämställd hälsa var på kvinnors hälsa och förlossningsvård.¹¹⁵ Satsningen startade år 2015 och fram till år 2022 fördelades drygt 8,6 miljarder kronor till regionerna genom överenskommelser mellan regeringen och Sveriges kommuner och regioner (SKR). Under 2023 fördelades ytterligare drygt 1,6 miljarder inom liknande överenskommelser. Satsningen, som är pågående, omfattar främst graviditetsvårdkedjan men riktar sig även mot kvinnspecifika sjukdomar och andra sjukdomar bland vilka kvinnor är överrepresenterade. Sjukdomar som tidigare varit eftersatta och underprioriterade i vården. Det gäller exempelvis endometrios, vestibulit, sköldkörtelproblematik och klimakteriebesvär. Delar av medlen har även gått till primärvårdsinsatser för kvinnors hälsa i socioekonomiskt utsatta områden.¹¹⁶

Regeringens långsiktiga satsning har gett resultat, framför allt ur ett patientperspektiv. Andelen som fått allvarliga förlossningsbristningar har minskat och andelen kvinnor som screenats för riskbruk av alkohol och för våldsutsatthet vid inskrivning i mödravård har nått uppsatta mål. Fler kvinnor går på efterkontroll, oavsett utbildningsnivå och härkomst.¹¹⁷ Flera regioner har infört bäckenbottensmottagningar och bäckenbottenteam. 2018 kom även riktlinjer för vård vid endometrios och 2022 publicerades flera kunskapsstöd med syftet att bidra till bättre förlossningsvård.¹¹⁸

Målet om ökad bemanning inom förlossningsvården nås inte

Satsningarna på jämställd hälsa är exempel på att politiska åtgärder ger resultat men det kvarstår en rad utmaningar. Målet om att öka bemanningen inom förlossningsvården har inte nåtts trots att det har varit en prioriterad målsättning. Förlossningsklinikerna har haft svårt att attrahera och behålla personal och tillgången på personal, särskilt barnmorskor, har upplevts som begränsad. Orsaken är bland annat att kraven på förlossningsvården har ökat över tid, liksom antalet komplicerade graviditeter och förlossningar. Det skapar en hög arbetsbelastning som påverkar både personal och förlossningsutfallen.¹¹⁹ Av alla sysselsatta på arbetsmarknaden med en barnmorskeexamen år 2020 arbetade 24 procent som något annat än barnmorska. 14 procent av gruppen arbetade inte inom hälsosjukvården.¹²⁰ Det är inte främst brist på utbildade barnmorskor i landet utan snarare brist på barnmorskor som vill fortsätta arbeta inom yrket. Det är en indikation på att arbetsmiljön och arbetsvillkoren inom förlossningsvården är bristfälliga. I likhet med andra kvinno-dominerade yrken inom vård- och omsorg behövs insatser för att förbättra villkoren, behålla och attrahera personal.¹²¹

Jämställd hälsa är mer än kvinnors hälsa

De politiska prioriteringarna och åtgärderna som sattes in under perioden för att förbättra kvinnors hälsa bidrog till en positiv utveckling mot delmålet om jämställd hälsa. En jämställd hälsa handlar dock om mer än medicinska problem som endast, eller till övervägande del, drabbar biologiska kvinnor. Utöver de biologiska skillnaderna så har kvinnor och män fortsatt olika förutsättningar i livet och lever sina liv på delvis olika sätt. För att nå delmålet om jämställd hälsa behöver därför jämställdhetsperspektivet beaktas inom alla hälsofrågor.

¹¹⁵ Regeringskansliet, Socialdepartementet och Sveriges Kommuner och Landsting (2015).

¹¹⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2023d).

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ Socialstyrelsen (2018); Socialstyrelsen (2022b).

¹¹⁹ Jämställdhetsmyndigheten (2023d).

¹²⁰ Nationella vårdkompetensrådet (2022).

¹²¹ Jämställdhetsmyndigheten (2023c).

”Det behövs politiska insatser som hanterar både könsbundna studie- och yrkesval och arbetsvillkoren inom de kvinnodominerade yrkena”

JÄMSTÄLLDHET KRÄVER POLITISKA ÅTGÄRDER

Utvecklingen mot jämställdhet sker inte av sig själv. De välfärdsreformer som genomfördes under 1970-talet med syftet att stärka kvinnors etablering på arbetsmarknaden och ekonomiska egenmakt gjorde Sverige till ett av världens mest jämställda länder. Utvecklingen mot ökad jämställdhet har i vissa avseenden stannat av. Jämställdhetsmyndighetens bedömning är att det krävs ett nytt fokus på de jämställdhetspolitiska delmål där det saknats åtgärder de senaste åren. Makt och inflytande, könsbundna studie- och yrkesval, en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet samt organiseringen av välfärden är i behov av politiska insatser.

Det behövs ett nytt fokus på jämställd makt och inflytande

Statistiken över kvinnorepresentation inom politiken visar i flera delar tecken på stagnation under de senaste 25 åren. I Jämställdhetsutredningen som kom 2015 är en av de viktigaste slutsatserna att tydliga mål för en jämnare könsfördelning får effekt, vilket också Jämställdhetsmyndigheten påvisar på i senare rapporter.¹²² Inom statsförvaltningen har regeringen fortsatt satt upp tydliga mål för jämn könsfördelning (hälften kvinnor och hälften män) och utvecklingen visar även här att tydliga mål ger resultat.¹²³

En jämn fördelning av makt och inflytande är bland annat en demokrati- och rättvisefråga. Forskning visar att våldsutsatthet och könsskillnader i våldsutsatthet mellan kvinnor och män ökar med grad av politisk makt och synlighet. Kvinnor är mer utsatta än män ju högre upp i hierarkin de kommer och ju mer synliga de är i det offentliga. Hot, hat och trakasserier är ett allvarligt och ökande problem i den svenska demokratin. Det nätbaserade våldet som riktas mot kvinnor tar sig också oftast en annan form än det som riktas mot män. Kvinnor får ta emot mer personliga kränkningar som handlar om deras kön och sexualitet eller utseende och som ifrågasätter deras kompetens som politiker. Män blir snarare utsatta och ifrågasatta för sin politik. Bland politiskt aktiva kvinnor och män som blir utsatta för trakasserier är det vanligare att kvinnor, i synnerhet yngre kvinnor, är benägna att lämna sina politiska uppdrag än vad det är för män.¹²⁴ Förtroendevalda kvinnor anger i högre utsträckning än män att de undviker att engagera sig eller uttala sig i specifika frågor på grund av oro eller utsatthet.¹²⁵ Jämställdhetsmyndigheten menar att kvinnors sämre villkor och större utsatthet inom politiken behöver mötas med politiska åtgärder för att målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv ska kunna nås. Såväl forskning som myndigheter och CEDAW-kommittén lyfter att det är särskilt viktigt att begränsa förekomsten av hot och trakasserier på sociala medier, samt att stärka de instanser som bär ansvar för förtroendevaldas säkerhet.¹²⁶

¹²² SOU 2015:86, Jämställdhetsmyndigheten (2020a).

¹²³ Jämställdhetsmyndigheten (2021a).

¹²⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2023a).

¹²⁵ Brottsförebyggande rådet (2023)

¹²⁶ Erlingsson., Karlsson., Wide och Öhrnvall (2022); Brottsförebyggande rådet (2023). CEDAW (2021).

Utbildningssystemet och arbetsmarknaden är fortfarande könssegregerad

I skrivelsen Makt, mål och myndighet (skr. 2016/17:10) konstaterade regeringen att könsbundna studie- och yrkesval ska motverkas. För att nå målet om en jämställd utbildning ska flickor och pojkar, kvinnor och män, ha samma möjligheter och villkor för personlig utveckling för att nå sin fulla potential konstaterade skrivelsen. Kvinnor och män ska också ha samma möjligheter och villkor i fråga om anställnings-, löne- och andra arbetsvillkor samt utvecklingsmöjligheter på arbetsmarknaden för att målet om ekonomisk jämställdhet ska nås, enligt skrivelsen.¹²⁷ Utbildningssystemet och arbetsmarknaden är dock fortsatt könssegregerade.

Flickor och pojkar väljer i hög grad olika utbildningar på gymnasienivå vilken i sin tur påverkar hur kvinnor och män väljer högre utbildning på universitet och högskolor. Könssegregeringen förstärks sedan i arbetslivet och endast 18 procent av alla kvinnor och 16 procent av alla män arbetar i ett yrke med jämn könsfördelning.¹²⁸ Detta är ett centralt jämställdhetsproblem som inte har adresserats med insatser som motsvarar problemets omfattning. Föreställningar om vad kvinnor och män ska ägna sig åt begränsar individer från att välja utbildning och yrke fritt från förväntningar som grundar sig på deras kön. Det innebär också en samhällsekonomisk förlust eftersom könsbundna val begränsar rekryteringsunderlaget på arbetsmarknaden till traditionellt kvinno- och mansdominerade branscher.¹²⁹ Ur ett jämställdhetsperspektiv är denna fråga särskilt angelägen för kompetensförsörjningen till välfärdssektorn där män är underrepresenterade inom de flesta välfärdsyrken och efterfrågan på arbetskraft är stor. I kommuner och regioner, som står för en stor del av välfärden, är endast en av fem anställda män.¹³⁰

Könssegregeringen får ekonomiska konsekvenser

Könssegregeringen får ekonomiska konsekvenser för kvinnor och män eftersom arbetsvillkoren inom de yrken som kvinnor respektive män väljer skiljer sig åt. Kvinnodominerat arbete är i flera avseenden undervärderat.

¹²⁷ Skr. 2016/17:10.

¹²⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2023b).

¹²⁹ Jämställdhetsmyndigheten (2022c).

¹³⁰ Jämställdhetsmyndigheten (2023c).

Kvinnodominerade yrken har lägre genomsnittlig lön än motsvarande mansdominerade yrken. Till exempel har grundutbildade sjuksköterskor och grundskollärare en medellön på 37 400 respektive 37 100 kronor, vilket kan jämföras med en likvärdig mansdominerad yrkesgrupp som mjukvaru- och systemutvecklare där medellönen är 47 000 kronor.¹³¹ Inom vissa kvinnodominerade yrken är det dessutom svårt att bli erbjuden en heltidstjänst och fler kvinnor än män riskerar att bli sjukskrivna från sitt arbete på grund av arbetsrelaterad ohälsa.¹³² De skilda villkoren inom kvinno- respektive mansdominerade yrken påverkar inkomster under ett helt liv. Kommissionen för jämställda livsinkomster har uppskattat livsinkomstskillnaden mellan kvinnor och män till 6,3 miljoner.¹³³

Könssegregering i arbetslivet hänger ihop med fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Könssegregeringen speglas även i fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnodominerade yrken har traditionellt varit utformade för att underlätta möjligheten att kombinera arbetsliv med familjeliv. Till exempel utformades många välfärdsyrken på ett sätt som främjade flexibilitet genom standardiseringar, deltidanställningar och timanställningar. Det innebär att många kvinnodominerade yrken än idag finns i platta organisationer med stora personalgrupper där de anställda ska kunna täcka upp för varandra vid tillfällena av oförutsedd frånvaro.¹³⁴ Denna föreställning att kvinnodominerade yrken är enklare att kombinera med obetalt hem och omsorgsarbete finns kvar, trots att det faktiskt inte är belagt att dessa yrken är enklare att kombinera med obetalt omsorgsarbete och familjeliv. Idag är det snarare så att dessa arbetsplatser har i mindre flexibla arbetsvillkor i jämförelse med mansdominerade och könsbalanserade yrken.¹³⁵

I forskning om könssegregering är det vanligt att beskriva utbildningar, yrken, handlingar och egenskaper för könskodade. Könskodning innebär att det finns normer i samhället som skapar förväntningar på vad kvinnor och män bör ägna sig åt. Det är en viktig förklaring till varför kvinnor och män utbildar sig till, och arbetar i, olika yrken. Forskning visar till exempel att områden som vård, skola och omsorg är tydligt

¹³¹ Jämställdhetsmyndigheten (2023b).

¹³² Ibid.

¹³³ SOU 2022:4.

¹³⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2023b).

¹³⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2023g).

feminint kodade.¹³⁶ Det är även en viktig förklaring till den ojämna fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, eftersom könskodningen skapar förväntningar om att kvinnor är mer lämpade till att ta hand om barn och äldre.¹³⁷ Det här könsmönstret återskapas på arbetsmarknaden i och med att kvinnor och män i hög utsträckning arbetar med olika saker. Tidigare studier har beskrivit det som att kvinnor går på ett andra arbetspass efter en dags förvärvsarbete. Arbetsuppgifterna är desamma men i hemmet sker det obetalt. Könsmönstren ses både på samhällsnivå mellan kvinnor och män och i fördelningen av hem- och omsorgsarbetet mellan kvinnor och män i samma hushåll.¹³⁸

Det behövs politiska insatser för att motverka könssegregering

För att bryta könssegregeringen bedömer Jämställdhetsmyndigheten att det behövs politiska insatser som hanterar både könsbundna studie- och yrkesval och arbetsvillkoren inom de kvinnodominerade yrkena. Jämställdhetsmyndigheten har tidigare lyft att få reformer av det svenska utbildningssystemet har tagit sikte på att upphäva könssegregeringen i utbildningssystemet.¹³⁹

I en underlagsrapport som Jämställdhetsmyndigheten låtit ta fram framkommer exempelvis hur gymnasie-reformer kontinuerligt har upprätthållit en uppdelning av valmöjligheterna i enlighet med traditionellt kvinnliga och manliga domäner. Det behövs nu politiska insatser, till exempel gällande skolans organisering av ämnen, kurser och program, som motverkar könsstereotypa val i stället för att upprätthålla dem.

Det behövs politiska insatser för att förbättra arbetsvillkoren, som lägre löner och färre karriärvägar, inom kvinnodominerade välfärdsyrken. Undervärderingen av kvinnodominerat arbete är på inget sätt en ny fråga för jämställdhetspolitiken. Styrningen och organiseringen i många av de kvinnodominerade välfärdsyrkena brister dock fortfarande i att skapa goda förutsättningar för medarbetarna att utföra sitt arbete på ett tillfredsställande sätt. Personalen kommer ofta i kläm när det ställs höga krav på ökad kvalitet parallellt med krav på effektivisering och minskade kostnader. Det resulterar i höga sjuktal och hög andel deltidsarbete eftersom många inte orkar arbeta heltid under rådande förutsättningar. Att erbjuda heltidsarbete på arbetsplatser med goda förutsättningar och med en organisering som möjliggör att det faktiskt går att orka arbeta heltid utan att bli sjuk är en grundförutsättning för att nå ekonomisk jämställdhet och klara kompetensförsörjningen i välfärdssektorn.

Det obetalda omsorgsarbetet ökar när den betalda omsorgen minskar

De senaste decennierna har välfärdssektorn genomgått betydande förändringar, delvis som ett resultat av besparingar, omorganiseringar och införandet av nya styrningsprinciper. En konsekvens av det är att delar av välfärden har blivit mindre tillgänglig för medborgarna och att arbetsbelastningen för personalen har ökat. Till exempel får äldre med omfattande vårdbehov hemtjänstinsatser, snarare än plats på äldreboenden i högre utsträckning idag.¹⁴⁰ En liknande utveckling har skett i stöd och insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Idag beviljas denna typ av stöd och insatser i lägre utsträckning till personer med behov av enklare stöd som ledsagarservice, korttidstillsyn och korttidsvistelse än tidigare.¹⁴¹

När de offentligt finansierade välfärdstjänsterna blir mindre tillgängliga för medborgarna drabbar det jämställdheten. 2017 konstaterade regeringen att satsningar på ökad bemanning, kompetens och trygghet i äldreomsorgen är viktigt för att nå målet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Detta eftersom kvinnor både har ett större behov av offentligt finansierad äldreomsorg än män och upp emot 90 procent av de anställda inom äldreomsorgen är kvinnor.¹⁴² Kvinnor ger dessutom mer omsorg om familj

¹³⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2023b).

¹³⁷ Jämställdhetsmyndigheten (2023g); Jämställdhetsmyndigheten (2023b).

¹³⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2023g).

¹³⁹ Jämställdhetsmyndigheten (2022h).

¹⁴⁰ Jämställdhetsmyndigheten (2023d).

¹⁴¹ Socialstyrelsen (2022c).

¹⁴² Skr 2016/17:10; Jämställdhetsmyndigheten (2023d).

och andra anhöriga än vad män gör.¹⁴³ När den offentligt finansierade omsorgen minskar riskerar kvinnors obetalda omsorgsarbete att öka. När assistansersättning nekas för barn exempelvis, motiveras ofta beslutet med att föräldrarna antas kunna möta sitt barns behov.¹⁴⁴ Enligt tidigare studier ges sådan omsorg framför allt av kvinnor.¹⁴⁵

Ju äldre befolkningen blir, desto högre krav ställs på den arbetsföra befolkningen att både förvärvsarbeta och samtidigt ge obetald omsorg till äldre familjemedlemmar. Detta får konsekvenser för de anhörigas hälsa. Män och kvinnor som har omfattande omsorgsansvar om äldre har ökad risk för sjukskrivningar, depression och sämre livskvalitet jämfört med de som inte utför omsorgsarbete.¹⁴⁶ När omsorgsbehovet ökar hos anhöriga får kvinnor svårt att upprätthålla balansen mellan förvärvsarbete och obetalt arbete. Detta leder dels till att kvinnor går ner i arbetstid, dels till fysiska och mentala påfrestningar. En av de främsta orsakerna till ohälsa kopplat till den obetalda omsorgen är stress. Stress är i sig själv en påfrestning men det bidrar också till att personen gör ohälsosamma val som att välja bort sömn, återhämtning och sociala relationer.¹⁴⁷

Det behövs insatser som förbättrar möjligheterna till att nå målet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

För att uppnå de jämställdhetspolitiska målen bedömer Jämställdhetsmyndigheten att det behövs politiska åtgärder för att stärka den offentliga omsorgen och hantera de delar av det obetalda omsorgsarbetet som skapar negativa konsekvenser för den närstående. Många av de välfärdsreformer som genomfördes under 1970-talet syftade till att stärka kvinnors etablering på arbetsmarknaden och ekonomiska egenmakt. När tillgängligheten till denna välfärd minskar drabbas kvinnor i högre utsträckning än män. För jämställdheten är det därför viktigt att upprätthålla den offentligt finansierade välfärden som tar hand om en stor del av den omsorgen som annars ges av närstående. Det finns ett särskilt behov av att stärka stödet till de människor som ger anhörigomsorg. Detta för att minska risken för stress och privatekonomisk förlust som en kombination av försörjningsarbete och obetalt omsorgsarbete kan innebära.¹⁴⁸

Jämställdhetsmyndighetens konkreta förslag på åtgärder inom dessa områden går att läsa i

- [Livpusslet som inte går ihop](#). Rapport 2023:17
- [Ogiltig frånvaro för jämställdheten](#). Rapport 2023: 16
- [Så ska fler välja jobb i välfärden](#). Rapport 2023:11
- [Val efter eget kön](#). Rapport 2022:4
- [Ett sekel av rösträtt och valbarhet](#). Rapport 2021:1

¹⁴³ Jämställdhetsmyndigheten (2023g).

¹⁴⁴ Rauch., Olin & Dunér (2018).

¹⁴⁵ Nationellt kompetenscentrum anhöriga (Nka) (2019).

¹⁴⁶ Labbas (2022).

¹⁴⁷ Jämställdhetsmyndigheten (2023g).

¹⁴⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2023g)

SLUTSATSER

Utvecklingen mot jämställdhet sker inte av sig själv. Det är ett resultat av politiska prioriteringar och åtgärder. Under perioden har politiken prioriterat arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor samt att förbättra kvinnors hälsa. Jämställdhetsmyndigheten gör bedömningen att detta arbete har gett positiva resultat, men inom många andra delar av det jämställdhetspolitiska området har utvecklingen stått still. Inom dessa områden har det saknats politiska insatser som motsvarar problemens omfattning. Bristen på utveckling syns framför allt i delmålet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet och i den fortsatta undervärderingen av kvinnodominerat arbete. För att bryta stagnationen behövs politiska åtgärder.

Vi är inte framme vid målet

De jämställdhetspolitiska delmålen har ännu inte nåtts. Det har skett en förbättring inom vissa områden men i många avseenden har utvecklingen mot ökad jämställdhet stått still. Utvecklingen syns främst i de områden som varit fokus för jämställdhetspolitikens inriktning, arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor samt satsningarna på kvinnors hälsa. Inom större delar av politikområdet syns dock en stagnation i utvecklingen mot jämställdhet. Till exempel har kvinnors representation i landets 290 kommuner sammantaget varit runt 40 procent av de förtroendevalda de senaste 25 åren. I drygt två decennier har kvinnors disponibla inkomst varit omkring 20 procent lägre än mäns och kvinnor tar fortfarande ut 70 procent av nettodagarna med föräldrapenning.

Jämställdhetsmyndigheten menar att det behöver sättas in åtgärder inom samtliga delmål. Delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra har varit särskilt prioriterat inom jämställdhetspolitiken under perioden och satsningarna har gett resultat. Samtidigt har det lämnats ett tomrum inom andra delmål. Detta gäller särskilt delmålet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet där få politiska åtgärder sats in och där få åtgärder inom ramen för myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering och särskilda jämställdhetsåtgärder träffat delmålet.

Myndigheter efterfrågar en tydligare styrning av jämställdhetspolitiken

De jämställdhetspolitiska delmålen är ambitiösa och centrala för organiseringen av jämställdhetspolitiken. Det finns dock ett behov av att konkretisera hur målen ska uppnås. I regeringens skrivelse Makt mål och myndighet (Skr. 2016/17:10) framgår det att de jämställdhetspolitiska målen ska konkretiseras i separata strategier, handlingsplaner eller åtgärdsprogram. Idag är en strategi framtagen för ett av de sex delmålen, den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Det är Jämställdhetsmyndighetens bedömning att det nu finns ett behov av att ta fram strategier, etappmål eller handlingsplaner som på motsvarande sätt konkretiserar arbetet med de resterande fem delmålen.

Den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor har konkretiserat arbetet med att nå målet. Strategin beskriver vilket problem som ska åtgärdas, hur det ska angripas och vilka aktörer som ska vara inblandade. Regeringen har avsatt medel för att detta arbete ska kunna utföras. Strategin har även gjort det enklare att identifiera vilka utmaningar som kvarstår. Myndigheterna efterfrågar nu motsvarande tydlighet gällande övriga fem delmål. Det finns ett särskilt behov av att beskriva *vilka problem* som ska åtgärdas, *hur* problemen ska hanteras och *av vem* samt vad som ska *prioriteras*.

Det krävs aktiv politik för ökad jämställdhet

Det finns områden som enbart politiken har mandat att förändra. I arbetet med jämställdhetsintegrering kan statliga myndigheter åstadkomma förändringar inom ramen för sin verksamhet och sin målgrupp, både organisatoriskt och på samhällsnivå. Men, de har inte möjlighet att förändra systemet de förvaltar. Till exempel har Skatteverket ingen möjlighet att förändra att skattesystemet i sig får olika utfall för kvinnor och mäns ekonomi i vissa avseenden. Det är en fråga för den nationella politiken. Det samma gäller för pensions och socialförsäkringssystem, organisering av skola, vård och omsorg med mera. Eftersom kvinnor och män lever sina liv på delvis olika sätt träffas de av politiska åtgärder och system på olika sätt. Det är Jämställdhetsmyndighetens bedömning att detta behöver tas i beaktning när politiska beslut fattas och åtgärder tas fram i högre utsträckning än idag. Det behövs politiska åtaganden för att nå ökad jämställdhet, som kompletterar myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering.

De fördjupningar, analyser, uppföljningar och forskningsuppdrag som Jämställdhetsmyndigheten genomfört och låtit ta fram under perioden 2017–2022 pekar övergripande på tre områden som behöver adresseras. Det är kvinnor och mäns villkor att delta i demokratin, könssegregeringen inom utbildningssystemet och på arbetsmarknaden samt organiseringen av välfärdssektorn. Här behövs det politiska åtgärder för att bryta stagnationen och stärka utvecklingen mot ökad jämställdhet.

ENGLISH SUMMARY

The Swedish Gender Equality Agency is tasked with monitoring and analysing progress towards gender equality policy goals. This report describes and analyses progress towards the gender equality policy goals and the outcome of the governance of gender equality policy during the period 2017–2022. The report compiles and makes an overall assessment of the key recurring conclusions in the agency's reports and follow-ups over the period in question. The purpose of the report is to provide the Riksdag and the Government with a basis for developing their governance of efforts to achieve the overarching goal of gender equality policy: that women and men should have equal power to shape society and their own lives.

Progress towards gender equality has stalled

As yet, none of the gender equality policy subgoals have been achieved. While there have been improvements in certain areas, in many regards progress towards gender equality has ground to a halt. Positive developments can be seen in the areas that have been the focus of gender equality policy: preventing and combating men's violence against women, and investments in women's health. That said, in large parts of the policy the development towards gender equality has stagnated.

The gender equality policy subgoals must be made tangible

While the six gender equality policy subgoals are ambitious and central to the organisation of gender equality policy, there is clearly a need to specify how they are to be achieved. In the written communication *Power, goals and agency: A feminist policy for a gender-equal future* (2016/17:10) the Government states that separate strategies and programmes of measures are to be implemented to specify how the gender equality policy goals are to be achieved. The only strategy thus far prepared for the subgoals is a ten-year national strategy for preventing and combating men's violence against women. There is a need to prepare strategies, interim goals and/or action plans that in a similar manner specify how the other five subgoals are to be achieved. There is a particular need to describe which problems are to be addressed, how and by whom the problems are to be dealt with and what is to be prioritised.

Gender mainstreaming must be supplemented with political action

Gender mainstreaming in combination with specific gender equality policy measures constitute the Government's main strategy for achieving the gender equality policy goals. The strategy implies that a gender equality perspective must be included in all policymaking and at all levels and stages of the decisionmaking process. A number of investigations have revealed that gender mainstreaming largely takes place in the work of government agencies rather than in politics. The work of government agencies during the period has contributed to greater gender equality between women and men. However, there are a number of decisions that only politicians are mandated to take, such as changing the systems that government agencies administer. Political measures are therefore necessary to supplement agencies' work on gender mainstreaming.

REFERENSER

Arbetsförmedlingen (2021). *Jämställdhetsintegrering på Arbetsförmedlingen 2022–2025. Subventionerade anställningar, utvecklade matchningstjänster, arbetsmarknadsutbildningar, etableringsprogrammet och övrigt.*

Baianstovu et. al. (2019). *Heder och samhälle: Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar.* Örebro University Press.

Brottsförebyggande rådet (2019). *Grov kvinnofridskränkning. Brottets hantering och utveckling i rättskedjan 1998–2017.* Rapport 2019:8.

Brottsförebyggande rådet. Nationella trygghetsundersökningen. [Beskrivande statistik].

Brottsförebyggande rådet. Officiell statistik om konstaterade fall av dödligt våld. [Beskrivande statistik].

Brottsförebyggande rådet. Officiell statistik över handlagda brott. [Beskrivande statistik].

Brottsförebyggande rådet (2023). *Politikernas trygghetsundersökning.* Rapport 2023:4.

Brottsförebyggande rådet. Skolundersökningen om brott. [Beskrivande statistik].

Committee on the Elimination of Discrimination against women (CEDAW) (2021). *Concluding observations on the tenth periodic report of Sweden.*

Erlingsson., Karlsson., Wide och Öhrnvall (2022). *Demokratirådets rapport 2022: Den lokala demokratins vägval.* SNS Forskningsrapport.

Folkhälsomyndigheten (2016). *Skolprestationer, skolstress och psykisk ohälsa bland tonåringar.* Hämtad 2023-11-02 från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/8169d0d0a5a846d29cf4b6a7cfd1dff/skolprestationer-skolstress-psykisk-ohalsa-tonaringar-16003-webb.pdf>

Folkhälsomyndigheten. Psykisk hälsa (självrporterat) efter ålder, kön och år 2022. [Beskrivande statistik].

Folkhälsomyndigheten (2017). *Sexualitet och hälsa bland unga i Sverige. UngKAB15 – en studie om kunskap, attityder och beteende bland unga 16–29 år.*

Folkhälsomyndigheten. *Självs kattad hälsa efter ålder, kön och år 2004-2022.* Andel. Totalt 16-84 år åldersstandardiserat. Hämtat 23-11-02. [Beskrivande statistik].

Folkhälsomyndigheten. *Suicid efter ålder, kön och år. antal per 100 00 inv.* Hämtat 23-11-02. [Beskrivande statistik].

Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) (2022). *Förebyggande arbete och riskhantering av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. En systematisk kartläggning.*

Försäkringskassan (2020). *Sjukfrånvaro i psykiatriska diagnoser. En registerstudie av Sveriges arbetande befolkning i åldern 20–69 år.* Socialförsäkringsrapport 2020:8.

Försäkringskassan. *Antal personer som har fått föräldrapenning 2022.* Hämtat 23-11-02. [Beskrivande statistik].

Försäkringskassan. *Statistik inom området barn och familj – föräldrapenning 2017–2022.* Hämtat 23-11-02. [Beskrivande statistik].

Försäkringskassan. *Statistik inom området barn och familj - tillfällig föräldrapenning (bland annat vab) 2022.* Hämtat 23-11-02. [Beskrivande statistik].

Försäkringskassan. *Andelen personer med närståendepenning fördelat på kön 1999–2022.* Publicerad i SCB Jämställdhet. Hämtat 2023-11-03. [Beskrivande statistik].

Försäkringskassan. *Antal pågående sjukfall efter diagnos 2022.* [Beskrivande statistik].

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) (2022). *Hur används närståendepenning? En redovisning av det ekonomiska stödet för vård av närstående under perioden 2000–2019*. Rapport 2022:6.

IPU Parline (2022-12-01). *Global data on national parliaments*. Hämtad 2023-10-18 från <https://data.ipu.org/women-ranking?month=12&year=2022>

Jämställdhetsmyndigheten (2018). *Jämställdhetsintegrering i myndigheter. Jämställdhetsperspektiv och resultat av myndigheternas arbete 2013–2017*. Rapport 2018:2.

Jämställdhetsmyndigheten (2019a). *Kvinnor har det tuffare än män inom politiken*. Analys i korthet 2019:2.

Jämställdhetsmyndigheten (2019b). *Jämställdhetsintegrering i myndigheter. Slutredovisning av utvecklingsprogrammet Jämställdhetsintegrering i myndigheter 2013–2018*. Rapport 2019:1.

Jämställdhetsmyndigheten (2019c). *Ökat genomslag och hård prioritering. Jämställdhetspolitiska åtgärder i statens budget för 2018 med en historisk tillbakablick*. Rapport 2019:3.

Jämställdhetsmyndigheten (2020a). *Styrning ger resultat. Jämställdhetspolitiska åtgärder 2019*. Rapport 2020:5.

Jämställdhetsmyndigheten (2021a). *Ett sekel av rösträtt och valbarhet. En uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet en jämn fördelning av makt och inflytande*. Rapport 2021:1.

Jämställdhetsmyndigheten (2021b). *Psykisk ohälsa och andra aspekter av hälsa. Uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om en jämställd hälsa*. Rapport 2021:2.

Jämställdhetsmyndigheten (2021c). *Prostitution och människohandel. Slutredovisning av uppdrag att stärka arbetet mot att barn och unga respektive vuxna utnyttjas i prostitution och människohandel, samt kartlägga omfattning av prostitution och människohandel*. Rapport 2021:23.

Jämställdhetsmyndigheten (2021d). *Håll i, håll ut och växla upp. Resultat av jämställdhetspolitiska åtgärder 2020, redovisning av uppdrag enligt förordning med instruktion §8*. Rapport 2021:14.

Jämställdhetsmyndigheten (2022a). *Jämställdhetsundersökningen 2022. Om attityder, omsorg, diskriminering och psykisk hälsa*. Rapport 2022:26.

Jämställdhetsmyndigheten (2022b). *Ekonomisk jämställdhet. En uppföljning av senare års utveckling av det jämställdhetspolitiska delmålet*. Rapport 2022:2.

Jämställdhetsmyndigheten (2022c). *Val efter eget kön. En kunskapsammansättning om könsskillnader i utbildningsval*. Rapport 2022:4.

Jämställdhetsmyndigheten (2022d). *Bättre styrning för bättre resultat. Resultat av åtgärder för ökad jämställdhet*. Rapport 2022:16.

Jämställdhetsmyndigheten (2022e). *Våldsförebyggande satsningar ger resultat. Uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra 2017–2022*. Rapport 2022:17.

Jämställdhetsmyndigheten (2022f). *På väg mot jämställdhet. Uppföljning av länsstyrelsernas länsstrategier för jämställdhet 2017–2021*. Rapport 2022:22.

Jämställdhetsmyndigheten (2022g). *Hållbara resultat för en jämställd akademi. Delredovisning av högskolors och universitets resultat av jämställdhetsintegrering 2021*. Rapport 2022:18.

Jämställdhetsmyndigheten (2022h). *Kön, utbildning och val – Forskningsbaserade teorier om könssegregeringen i och genom det svenska utbildningssystemet*. Rapport 2022:4 (bilaga till huvudrapporten Val efter eget kön).

Jämställdhetsmyndigheten (2023a). *Forskningsöversikt om politikens digitalisering ur ett jämställdhetsperspektiv*. Underlagsrapport 2023:4.

Jämställdhetsmyndigheten (2023b). *Analys av den könssegregerade arbetsmarknaden. Förutsättningar för en bredare rekryteringsbas till välfärden*. Underlagsrapport 2023:8.

Jämställdhetsmyndigheten (2023c). *Så ska fler välja jobb i välfärden. Förslag för att motverka könsbundna studie- och yrkesval*. Rapport 2023:11.

Jämställdhetsmyndigheten (2023d). *Steg framåt och nya utmaningar*. Resultatrapporten 2023:10.

Jämställdhetsmyndigheten (2023e). *Statistikbilaga*. Bilaga 2 till rapporten Ogiltig frånvaro för jämställdheten 2023:16.

Jämställdhetsmyndigheten (2023f). *Ogiltig frånvaro för jämställdheten. En uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om en jämställd utbildning*. Rapport 2023:16.

Jämställdhetsmyndigheten (2023g). *Livspusslet som inte går ihop. En uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet*. Rapport 2023:17.

Jämställdhetsmyndigheten (2023h). *När barn tvingas ta ansvar för sitt eget skydd. Slutredovisning av uppdrag att kartlägga och sprida kunskap om erfarenheter av hedersförtryck samt annat våld och förtryck kopplat till utlandsvistelse*. Rapport 2023:15.

Jämställdhetsmyndigheten (2023i). *Sexuell exploatering av barn och unga. En fördjupad kunskapsöversikt för dig som vill förstå, förebygga och upptäcka sexuell exploatering*. Skriftserie nr.1.

Jämställdhetsmyndigheten (2023j). *Ett fortsatt stärkt arbete mot prostitution och människohandel 2022. Delredovisning av uppdrag i enlighet med regleringsbrev för budgetåret 2022 (A2021/02396, A2021/02318 (delvis))*. Rapport 2023:3.

Jämställdhetsmyndigheten (2023k). *Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JIM) 2023. Delredovisning (3:5) av Jämställdhetsmyndighetens uppdrag att stödja arbetet med jämställdhetsintegrering i statliga myndigheten 2020–2025*. Rapport 2023:8.

Jämställdhetsmyndigheten (2023l). *Kunskapsunderlag om frågor som rör skatter och jämställdhet*. Underlagsrapport 2023:2.

Jämställdhetsmyndigheten (2021-09-13). *Jämställdhetsintegrering*. Hämtad 2023-11-07 från <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/fakta-om-jamstalldhetsintegrering/>

Kommittédirektiv (Dir.). 2023:117. *En stärkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck*.

Kommittédirektiv (Dir.). 2020:22. *En kommission för jämställda livsinkomster*.

Labbas (2022). *Squeezed in Midlife: Studies of unpaid caregiving among working-age men and women across Europe*. (Nummer 107). Lund University.

Medlingsinstitutet (2022). *Löneskillnader mellan kvinnor och män 2021. Vad säger den officiella lönestatistiken?* En rapport från Medlingsinstitutet.

Medlingsinstitutet (2023). *Inkomstskillnader mellan kvinnor och män. Regeringsuppdrag till Medlingsinstitutet 2022–2023*.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2022). *Jag är inte ensam, det finns andra som jag. Unga hbtqi-personers levnadsvillkor*.

Nationellt centrum för hedersrelaterat våld och förtryck (2022). *Kartläggning av bortförda personer i en hederskontext under 2022*. Rapport 2023:17.

Nationellt kompetenscentrum anhöriga (Nka) (2019). *Anhöringskap ur ett genusperspektiv*. Rapport 2019:3.

Nationella vårdkompetensrådet (2022). *Kompetensförsörjning av barnmorskor i förlossningsvården. Uppdrag*

att föreslå insatser för att stärka attraktiviteten och kompetensförsörjningen av barnmorskor i förlossningsvården S2022/00902.

Nordiska ministerrådet (2023). *Gender-equal pensions in the Nordics: What can the Nordic countries learn from each other in order to close the gender pension gap?*

Off., Charron & Alexander (2022). *Who perceives women's rights as threatening to men and boys? Explaining modern sexism among young men in Europe*. *Front. Pol. Sci.* 4:909811.

Osika Friberg (2018). *Women's and men's health care utilisation from a cost perspective*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2018. Gothenburg.

Rauch., Olin & Dunér (2018). *A Refamilialized System? An Analysis of Recent Developments of Personal Assistance in Sweden*. *Social Inclusion* 2:56-65.

Regeringen (2020-12-22). *Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende länsstyrelserna. Fi2020/00609 m.fl.*

Regeringen (2021-12-22) *Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende anslag 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder inom utgiftsområde 13.*

Regeringen (2016-12-20). *Uppdrag om länsstrategier för jämställdhetsintegrering*. Regeringsbeslut 11:13. S2016/07873/JÄM.

Regeringen (Prot. 2016-06-22). *Jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet 2016–2020*. Protokoll vid regeringssammanträde 11:14. S2016/01917/JÄM.

Regeringens proposition (prop.) 1987/88:105. *Om jämställdhetspolitiken inför 90-talet*.

Regeringens proposition (prop.) 1993/94:147. *Jämställdhetspolitiken: Delad makt – delat ansvar*.

Regeringens skrivelse (Skr.) 2016/17:10. *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*.

Regeringskansliet (2023-11-07). *Jämställdhetsintegrering*. Hämtad 2023-11-07 från <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstallldhet/jamstallldhetsintegrering/>

Regeringskansliet (2022). *Nationellt våldsförebyggande program*. A2021/00839.

Regeringskansliet, Socialdepartementet och Sveriges Kommuner och Landsting (2015). *En förbättrad förlossningsvård och insatser för kvinnors hälsa. Överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting 2015 och 2016*.

SCB (2023-02-27a). Statistikmyndigheten. *Könsfördelningen i Politiken mest ojämn bland unga och äldre*. Hämtad 2023-11-02 från <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/demokrati/allmanna-val/allman-na-val-nominerade-och-valda/pong/statistikmyndigheten/nominerade-och-valda-kandidater-2022/>

SCB (2023-02-27b). *Pressmeddelande. Fler män än kvinnor bland de valda på alla politiska nivåer*. Hämtad 2023-11-02 från <https://www.scb.se/pressmeddelande/fler-man-an-kvinnor-bland-de-valda-pa-alla-politiska-nivaer/>

SCB. Inkomst- och taxeringsregistret (IoT). Egna beräkningar.

SCB. Arbetskraftsundersökningar (AKU). *Sysselsatta 20–64 år efter ålder och heltid och deltid 2022*. Hämtat 23-07-05. [Beskrivande statistik].

SCB. Arbetskraftsundersökningar (AKU). *Orsak till deltid 2022*. Hämtat 2023–11–03. [Beskrivande statistik].

SCB. Arbetskraftsundersökningar (AKU). *Sysselsatta föräldrar 20–64 efter arbetstidens längd, antal barn, yngsta barnets ålder, kön, mätvärde och år 2022*. Hämtat 2023–11–03. [Beskrivande statistik].

SCB. Jämställdhetsstatistik. *Ledamöter i riksdagens utskott 2022*. [Beskrivande statistik].

SCB. Jämställdhetsstatistik. *Förtroendeuppdrag i kommuner och regioner efter facknämnd 2019*. [Beskrivande statistik].

SCB. Jämställdhetsstatistik. *Styrelser och ledning i börsföretag 2020*. [Beskrivande statistik].

SCB. Jämställdhetsstatistik. *Styrelsemedlemmar efter funktion i aktieföretag 2020*. [Beskrivande statistik].

SCB. Jämställdhetsstatistik. *Forskande och undervisande personal efter anställningskategori 2017–2022*. [Beskrivande statistik].

SCB. Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF). *Självskattad hälsa för personer med funktionsnedsättning efter ålder 2018*. Publicerad i SCB Jämställdhet. [Beskrivande statistik].

SOU 2022:4. *Minska gapet. Åtgärder för jämställda livsinkomster*. Betänkande av Kommissionen för jämställda livsinkomster.

SOU 2015:86. *Mål och myndighet. En effektiv styrning av jämställdhetspolitiken*. Betänkande av Jämställdhetsutredningen.

Skolverket. *Betyg och studieresultat*. [Beskrivande statistik].

Socialstyrelsen (2018). *Nationella riktlinjer för vård vid endometrios. Stöd för styrning och ledning*.

Socialstyrelsen (2022a). *Nya föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*. Meddelandeblad Nr3/2022.

Socialstyrelsen (2022b). *Graviditet, förlossning och tiden efter. Nationellt kunskapsstöd för kontinuitet i vårdkedjan och vård på rätt nivå*.

Socialstyrelsen (2022c). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning*. Lägesrapport 2022.

Socialstyrelsen (2023a). *Statistik om aborter 2022*. Art.nr:2023-5-8521.

Socialstyrelsen (2023b). *Uppskattning av antalet kvinnor och flickor i Sverige 2021 som kan ha varit utsatta eller riskerar att utsättas för könsstympning*. 2023-6-8599.

Statskontoret (2021). *Mäns våld mot kvinnor. En analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin*. Rapport 2021:3.

Statskontoret (2022). *Regeringens styrning i tvärsektoriella frågor. En studie om erfarenheter och utvecklingsmöjligheter*.

Towns., Bjarnegård., Jezierska (2023). *More than a Label, Less Than a Revolution: Sweden's Feminist Foreign Policy*. Report 2023:02 to The Expert Group for Aid Studies (EBA).

APPENDIX

Statistik

Tabell 2. Tilldelade medel från anslaget Särskilda jämställdhetsåtgärder, 2007–2018, miljoner kronor och procent.

Delmål	2007-2010		2011-2014		2015-2018	
	Mnkr	(%)	Mnkr	(%)	Mnkr	(%)
Delmål 1 Makt och inflytande	46	(3)	158	(16)	-	-
Delmål 2 Ekonomisk jämställdhet	360	(27)	180	(18)	34	(3)
Delmål 3 Jämställd utbildning	Redovisas under delmål 2					
Delmål 4 Obetalt hem- och omsorgsarbete	18	(1)	13	(1)	-	-
Delmål 5 Jämställd hälsa	Flertalet åtgärder redovisas under delmål 2 och 6					
Delmål 6 Mäns våld mot kvinnor ska upphöra	703	(53)	503	(51)	874	(86)
Jämställdhetsintegrering	160	(12)	141	(14)	48	(5)
Jämställdhetsprojekt	26	(3)	-	-	63	(6)
Övriga	4	(0)	-	-	-	-
Totalt	1317**	(100)	995**	(100)	1019	(100)

Kommentar: De ursprungliga tabellerna omfattade de tidigare fyra delmålen men har här strukturerats enligt dagens sex delmål.

**Summan är hämtad från Riksrevisionens rapport, RiR 2015:13 *Regeringens jämställdhetsåtgärder – tillfälligheter eller långsiktiga förbättringar?* Tabell 2, Beslutade anslag.

Källa: Omarbetad version av tabell 3.2 och 3.4 i Anita Nybergs underlagsrapport *Anslag till kvinnoorganisationer och särskilda jämställdhetsåtgärder i statens budget 1980-talet – 2018* (Nyberg 2019).

Jämställdhetsmyndigheten | Box 73, 424 22 Angered | Besöksadress: Angereds torg 9
031-392 90 00 | info@jamstalldhetsmyndigheten.se | www.jamstalldhetsmyndigheten.se